

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

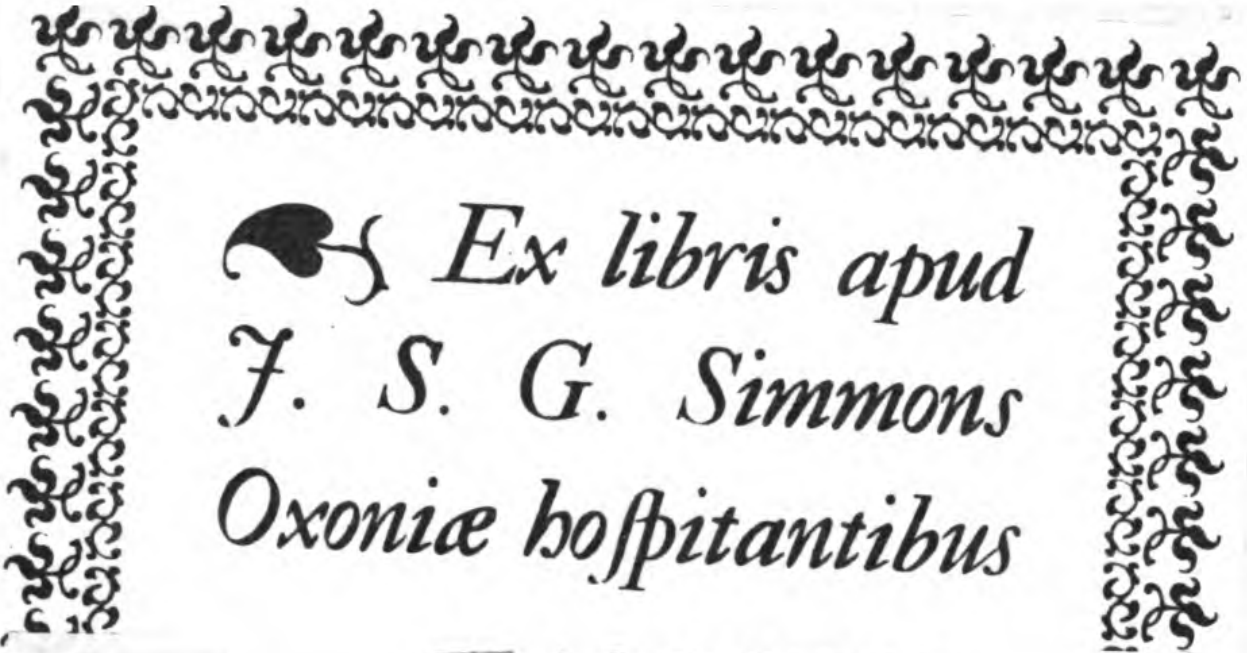

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

MARIE
OD
MALCEVSKEHO.

TNR
5753

*Ex libris apud
F. S. G. Simmons
Oxonie hospitantibus*

TNR 35753

OXFORD UNIVERSITY

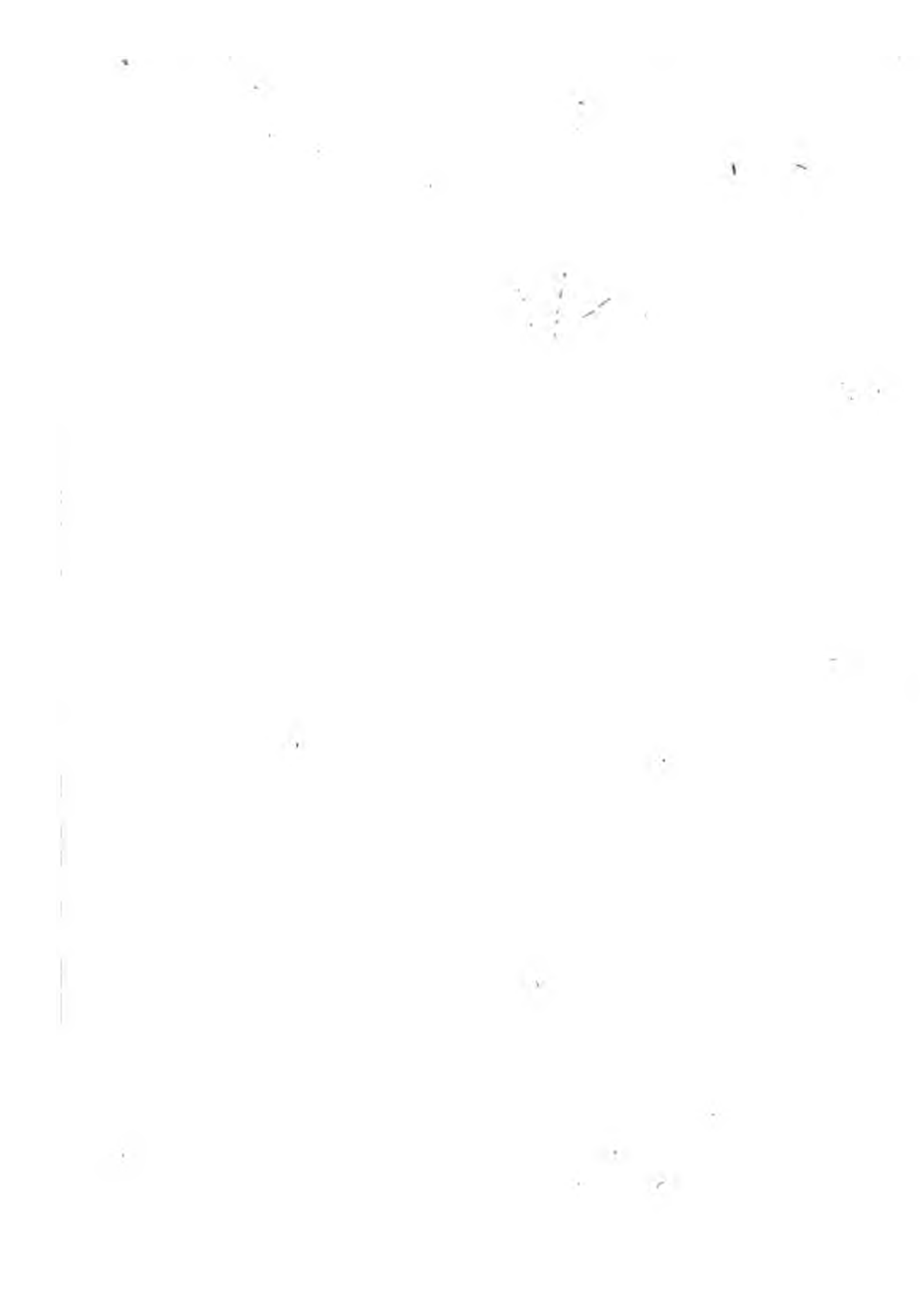
ST.

PG-

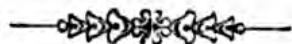

302820461Q

A. J. Noel King

MARIE.

Pověst ukrajinská

od

Antonína Malčevského.

Z polského jazyka přeložil

František Vlasák.

V PRAZE.

Nákladem Františka Řivnáče na Příkopech.

1 8 5 2.

Tisk Bedřicha Rohlíčka.

Ú v o d.

Dříve nežli zde položím životopis slovutného Malčevského, zakladatele novější školy básnictví polského a nesmrtelného pěvce „Marie“, nebude, tuším, od místa, podati zde stručný přehled stavu básnické literatury polské, v jakémž se nacházela, prvé než on s plodem genialního ducha svého na obzoru jejím se vyskytl, a jakž jej byl jeden z našich spisovatelů a výtečný znalec literatury polské před několika lety nakreslil.

Hlavní charakteristickou známkou literatury polské ku konci minulého a z počátku nynějšího věku byl francouzský pseudo-classicismus, který, když již v celé Evropě přítulku nenale-

IV

zal, v polské poesii jedině až do třetího desetiletí našeho věku panování své udržel. Vyrodil se tu v pouhé rýmotepství; hlavní požadavek tehdejšího věku byl hladký rým a zvukné vyjádření, nedostatek myšlének vynahražovalo vybírání rýmův a užívání plynosti v jazyku : — to ustanovilo poesii. Nejvyšší dokonalost záležela v rýmech šťastně vyhlazených, v deklamatorské harmonii a sestavení slov. Následovaly se až i zvuky a všelijaká činění přírody, a nikdo se nedomníval, žeby se tu poesie od přírody vzdalovala. Každá smělá myšlénka, každý i ten nejpřirozenější cit, jestli nebyl oděn ve zvukný šik výrazův, jestli se neskvěl vybranými, čím nesnadněji k hledání, tím drahocennějšími rýmy, v očích tehdejší kritiky byl *crimen laesae majestatis* proti bůžkovi poesie. Polské bohatýrky v tragediích musily plakati slzami bohatýrek Corneilla neb Racina, a polští vousáčové, s koněm a šavlí v jedno srostlí na bojištích, sněmích a sjezdech, při zvuku zbraně vychovaní, musili vzdychati, milovati a umíratí jako bohatýrové prvních tragikův francouzských 17. věku, v

kadeřavých a l l o n g e - p a r u k á c h a středověkých pancířech. Zkrátka v poesii nepanovala příroda, anobrž móda, a to ještě móda 17. a 18. věku, od přírody nejvzdálenější, nejsměšnější, jakou kdy svět viděl. Její tak dlouhé panování bylo jen u takového národu možno, jenž vlastního ducha sníživ a zakopav, od Frankův nového spasení a všeho všude najednou získati doufal. Velevýznamná to okoličnost, že i první polský překlad Homera učiněn byl Dmochovským ne z originalu řeckého, alebrž z překladu francouzského v pěkných hladkých rýmovaných verších. Nejznamenitější koryfeové této klassické školy, jak ji zváno v posledním desítiletí, byli D m o c h o v s k ý, L i s i e c k ý, O s i ň s k ý, přede vším ale Feliňský. Byl to genius, jaký nemůže míti sobě rovného, dle soudu tehdejší doby; on postavil poesii polskou na vrchol francouzské výtečnosti a krásy. Jeho tragedia: Barbara Radziwiłłowna skví se nejhudebnější mluvou, oslepuje mistrovskými verši, a Poláci opojení způsobem francouzského veršování, překlad Ziemianina Delille'ova vynášeli nad samý original! Feliň-

VI

ského verše zjednaly polskému jazyku slávu čarovné libozvučnosti, a ta jedna zásluha jemu i klassické škole vůbec zůstala. Ale nedost na tom, Poláci měli i té cti dostoupiti, míti totiž Ziemianina polského, vlastního původu, před kterým i Delille v pozadí by ustoupiti mohl, a K o z m i a n byl tím šťastným povolancem Musy, zhotoviti Ziemianina polského. Triumf klassikův, tehdy již znepokojovaných smělymi kroky tak nazvaných romantikův, měl tím arcidilem postaven býti na základy nevyvratné. Leč jaké neštěstí! Sotva se začal tisk drahocenného rukopisu, vypuklo poslední povstání, rukopis zmizel a teprv po osmi letech nalezen a vydán (1838), žádného zápalu více neroznítil, žádného dojmu v literárním světě nezbudil. Hle to bylo znamení úplné porážky klassikův!

Když takto klassicismus na všech katedrách školních trůn svůj vystavěl, a s nich práva svá hájil, pravá národní poesie, vypovězená ze salonů vzdělanců, v prostých chýších se ukrývala, a nedadouc se tou řadou usurpatorův

Parnasu potlačiti, v zapomnění v předsíních chrámu čekala, až jí kdo ruku podá a na čestné místo uvede, z kterého by jí vládnouti náleželo nad útvory mysli a srdce. A hle, vyskytali se poznenáhla mužové, kteří jiné ponětí o poesii, o klasičnosti a národní literatuře vůbec dostávati začali. Známost klasikův německých, ač dosti opozděná, otvírala Polákům jinou říši vidin; zjevila se v poesii německá sentimentalnost, a v zápětí vystoupil romantismus jako *reagens* proti samovládě klasicismu. Romantismus pobloudiv dříve trochu po svých vlastních křivých cestách, uhodil konečně na žilu národní, a Kazimír Brodziński, nadšen duchem Herderovým, první mezi Poláky na národní básnictví slovanských kmenů ohled obrátil, a utvořil první ideu pravého národního básnictví. Jeho Krakovská selanka „Wiesław“ ukázala Polákům, jakým způsobem národní život v poesii obrazovati se má. Hned za Brodzińským vystoupil Adam Mickiewicz, zápal romantikův rostl. Klassikové se vztekali, kletby na útvory romantikův házeli, a všelikým způsobem slávu svou hájiti hotovi byli. Když

VIII

první díl Mickievičových *Dziadów* vyšel, Osiński s katedry jako na posměch vyňatky z nich čítal a když skončil *refrainem* :

„Ciemno wszędzie, głucho wszędzie,
Co to będzie, co to będzie?“

záležela celá jeho kritika v tom dodatku :
„Głupe było, głupe będzie.“ Antonín Malčevský vydal tehdyž (1826) svou pověst ukrajinskou „Marii“, Bohdan Zaleský pěl svoje čarokrásné kozácké dumky, Severin Goš-čyňský svůj „Zámek Kaniowski“; leč kritika ve veřejných listech toho všeho si nevšímala, neb jen velmi krátce, pohrdavě, úsměšně odbývala první úkazy samostatného básnictví, ve kterých pravidla svatých zásad slavného La Harpe'a s tak neslýchanou opovážlivostí se překročují. Genius, který v těch útvorech vládl, nemohl však zůstat nepoznán, ozval se Mauric Mochnacký, muž nevšedního ducha, ocenil ty práce, ukázal jejich výtečné stránky, odkryl jejich jádro národnosti a předkládal potřebu, kráčet samostatnou cestou národního ducha. Jeho na nejvýše výmluvná, nadšená slova měla tehdyž náramný účinek, byla pohromou klassi-

kův, kteří již hlavu svou povznésti nemohli a umkli. Příznivci romantické školy obdrželi pole, a dlouho zadržovaná veřejná pochvala výše jmenované básníky teď plnou měrou obsypala. — Nedá se jistiti, jakoby jen jistá škola měla pro sebe míti cenu pravé poesie, jako monopol, jehož druhému užívati nevolno. Pravidla krásy a pravdy jsou věčná, nezměnitelná, a každému pravým citem obdařenému rovně pochopitelná, útvory genialního ducha, necht jsou v chuti klassické neb romantické školy, vždycky budou vůbec klassické, jestli krásocit a poetická pravda souhlasejí, buď si již formou neb duchem s místností, časem a s národností. Pročež i romantikové polští nemožou všickni býti národními, proto že jsou romantici; mnoho slepých nasledovatelů Byrona, Waltra Skotta se mezi nimi vyskytlo, ale národní duch v nich nevane, neboť každá národní literatura již sama sebou musí býti původní, a nikoli následovaná. Když tedy část romantikův s Byronem zoufati a kvíleti, druzí v nemotorných okusech romány a la Walter Skottt spisovati, jiní zas později hrůzy a tře-

X

štěnosti nové romantiky Viktora Huga, obrazy ze života Pařížského vymýšleti začali — poslouchá jiná část Polákův nadšení vlastního ducha, a snaží se, jako každému dáno, býti v útvorech svého ducha Polákem. Příroda sama básníky tvoří, *poetae nascuntur*; nejskvělejší toho příklad máme ve dvou největších básnících světa, v Homeru a Shakespearu. Oni povstali v dobách nepřiliš vyhorované vzdělanosti; tedy oni sami nemohli se oddělit od lidu, ku kterému náleželi, jsouce jeho nerozdílnou částkou; protož sami jeho fysiognomii měli, jeho způsobem na přírodu vůkol sebe pohlíželi, jeho víru, jeho náklonosti, jeho povahu sdíleli, byli jedním slovem prototypami svého národu. V takovém položení stanovili celost s lidem, a díla jejich jsou takměř útvory celého lidu; oni byli povoláni býti jeho tlumočníky. Nedivme se tedy, že jejich velké útvory mají takové znaky prostoty, přirozenosti, z hluboka vyváženého básnictví, že všecka jiná díla pozdějších věků vedle nich blednou a se tratějí. Pochybuje se, žeby národové nynější Evropy takových prototypů svých vystaviti dovedli, an-

to vzdělanost evropská ve všech poměrech života jednotlivých národů tolik původnosti, samobytnosti setřela : a však musíme vyznati, že v novějších časech mezi Slovany nejvíce Poláků se našlo, kteří nevšedními schopnostmi obdařeni jsouce, k ideálu takových prototypů ve svých útvorech více méně se povznesli. Zásluha romantismu jest, že na národnosti zřetel obrátiv, národní básnictví a národní život za předmět bádání jest pojal.

Čtyři koryfeové novějšího polského básnictví: Mickievič, Malčevský, Zaleský a Goščyński, našli množství více méně šťastných následovníků. Mickievič nadělal celý pluk básníků tak zvaných litevských, a jak se zaskvěli tři ostatní nadjmenování básníkové ukrajinskí, utvořila se hned nová škola ukrajinská. Leč chceme-li výrazu školy užiti, škola mazovecká, škola velko-malopolská, slovem vlastní škola polská posud nenalezla genialního tvůrce a hodného representanta, a Brodziński tu se svým Wiesławem jediný stojí, čekaje na zasvěcence Musy, který by mu s hodností tovaryšil na čarovných ni-

XII

vách čistopolské poesie. Neboť buď jak buď, ani na Litvě, ani na polské Rusi, tam kde polská národnost jest pouze zaštěpena, ne samorostlá, kde polský jazyk není jazykem lidu, z kterého nejvlastnější národní poesie vychází, tam nemůže býti zárodek čistopolského národního básnictví.

Jeden z prvních, co národnímu básnictví průchod učinili, byl Antonín Malčevský (Malczewski, Malczeski), který roku 1826. svou ukrajinskou pověst „María“ vydal, v krátce však na to zemřel. Tato báseň byla tehdaž pravý meteor vlastního světla, který proto, že se ještě v den plné slávy a uměleckého světla pseudo-klassikův zjevil, nepozorován zůstal. Za to básníka potkala sláva posmrtná — neobyčejná. — Předmět básně jest jeden z nesčíslných činů svévole, ukrutnosti a pýchy, jakých se dopouštělo nevázané možnovládstvo na polské Rusi za času svého oligarchického panování. V místnostech Ukrajiny, charakterech a v osnování příběhu trefil básník snad bezděky (?) na národnější žílu, neboť neměl

tehdaž ani vzoru ani návodu, a dílo jeho stalo se slavným. —

* * *

Antonín Malčevský narodil se r. 1792 na Volyni. Otec jeho nazýval se Jan a byl generálem vojsk polských a později ruských; matka jeho Konstancie, rozená z Blešyňských. Rodiče jeho byli zámožní, vládli několika pěknými dědičnými statky, a však jen na krátko; neboť všelikými známými i neznámými nehodami byli nuceni statky své prodati, tak že Antonín Malčevský napotom byl pánem majetnosti mnohem menší. Věk dětský trávil mladý Malčevský v Dubně, kde jeho rodiče přebývali. Počáteční vychování odbylo se v domě otcovském; k dalšímu vzdělání dán byl do Křeměnce. Obdařen od přírody výtečnými dary rozumu, jakož i překvapujícím, nadobyčejně sličným zevnějškem, kterýž neškodlivěji působil na celý život jeho, oddával se Malčevský všelikým studiím se zvláštní pilností. Úplná spokojenost učitelů jeho, jmenovitě tehdejšího profesora matematiky Josefa Čecha a dozorce škol Křeměneckých, slavného Tadeáše

XIV

Čackého, byla mu chvalným svědectvím. Čacký, pobýv dlouhý čas v domě jeho rodičů, zvláště ho sobě oblíbil. Vědami matematickými a rejsováním zanášel se po nějaký čas se zvláštní horlivostí i postoupil v nich vysoko. Roku 1811 ukončiv M. studia školní, postavil se jakožto ochotník v řady Polské armády, bojující v ten čas s Napoleonem proti Rusku. Toto vyvolení stavu dostalo mimo to ještě zvláštní barvu. Zamilovaltě se do sestřenice své, Anny, které však, ač roveň rodem, přece nebyl roveň co do bohatství; pročez nemohšímu ruky její dosíci nezůstalo nic jiného, než běh vojenský. Však i prvotní tato láska, jakož se obyčejně stává, jako pára se rozplynula. Dívka, kterouž miloval, vdala se za majetného muže, s kterým se později dala rozvésti. Roku 1812. ležel M. v Modlině, později po změnách politických meškal při dvoře císaře Alexandra. I na své vojenské dráze označil se M. jakožto zdatný a obezřetný důstojník. R. 1816 zlámav náhodou nohu vystoupil z vojenské služby. Tou dobou začíná se nový okres jeho života; vzdáliv se zcela od pospolitého a veřejného života, na-

stoupil dráhu individualní, samostatnou, a zdálo se, jakoby sám osud tomu chtěl, aby Malčevský, na své síly spoléhaje, dráhu vlastní, výtřední hledal, a cenu svou před světem objevil. Tehdejší jeho postavení muselo býti povážlivé. Nacházet se právě v letech, kdežto síla mravní, má-li obstáti, všem návalům a protivenstvím odolati musí. Blažen ten, kdo o berlu domácího života opřítí se může! Malčevskému se toho nedostalo. V krátce po změněné příhodě spatřujeme jej od vlasti vzdáleného po západní Evropě, pod nebem vlaským, v ohnisku a hluku Evropy nad Sekvanou a po Alpách cestujícího. Nejznamenitější z cest těchto byla ona na Horu bílou čili Montblanc, kterou r. 1818 v srpnu podniknul, a v listu profesoru Piktetu do Ženevy poslaném a na zvláštní žádost redaktorů v časopisu „Bibliothèque Universelle“ tištěném, popsal. Roku 1821 vrátil se Malčevský do Varšavy z cesty své. Poněvadž jmění jeho, bez toho skrovné, cestováním ještě více se zmenšilo, usadil se na Volyni, kdežto si pronajal ves Chrynov v okrese Vladimírském, a žil z větší části samotně, vyhý-

XVI

baje se všemu hluku a tovaryšstvu. Jak dalece až do té doby zanášel se Malčevský pracemi básnickými a jaké bylo prací těch ovoce, důkladně se neví. Mnoho lyrických básní, nacházejících se v rukou přátel jeho a příbuzných, jmenovitě listy dle vzoru Krasického veršem i prosou, básně satyrické, jako na příklad Karnawał Warszawski, dále pětiaktová smutnohra veršem, Helena zvaná, zdají se padati do této doby. Tiskem však nic nevyšlo. Zde básnil též proslulou „Marii“, pověst ukrajinskou, která mu nesmrtelného získala jména. Mimo básnické práce nalezal ještě v něčem jiném zábavy, což se srdce jeho dotýkalo. Zamíloval se do manželky souseda svého Rudyňského. Paní tato byla chorá fysičně i morálně. Malčevský zaměstnával se magnetismem a předsevzal si, tím prostředkem sousedku svou uzdraviti. Právě ležela ve snu magnetickém, když Malčevsky do jejího pokoje vstoupil. „Můj anjel, můj anjel vešel!“ zvolala spící ze sna a v tom vykřiknutí ležela budoucnost obou. Nebudeme rozbírat, zdaž Malčevský byl dobrým aneb zlým anjelem; to však jisto, že od

té doby jevila se láska mezi nimi a to bez ta-
 jení, a že dům Ručinského byl teď bydlíštěm
 Malčevského. Toho času jeho jmění znamenitě
 se ztenčilo, a zárodek churavosti, která jej po-
 sléze ve hrob uvrhla, počal se ukazovati. Z
 milostného opojení povystřízlivěv hledal ulehčení,
 a pročež tajně odešel do Varšavy. Nebylo
 již v jeho moci opustiti dráhu, na níž ho
 nepovážlivost zavedla -- musilť kalich viny až
 na dno vyprázdnit. Na cestě do Varšavy do-
 honila ho opuštěná milenka a nedopustila, aby
 se více s ní rozloučil. To mnohému býti může
 na výstrahu! Nevíme, zdali až do smrti s ní
 obcoval; a však i bez toho břemene byly osta-
 tní doby pobytí jeho ve Varšavě plny nehod,
 nedostatku a utrpení. Starý sluha vzal mu ně-
 kolik tisíc zlatých — poslední jeho zásobu —
 a utekl. Ač to Malčevský s mužnou myslí nesl,
 přece bylo to zdrojem bídy, kterou pak sná-
 šeti musel. Brzo na to na světlo vydaná báseň
 jeho: „Marie“ setkala se s nejnepříznivější kri-
 tikou. A však právě tu uprostřed největší
 nouze učinila smrt konec bolu i životu jeho.
 Umřel na vnitřního raka dne 2. května r. 1826,

XVIII

jsa 34 let stár. Ač jméno jeho již vůbec rozhlášeno bylo, přece smrt jeho velmi málo účastenství vzbudila. Jediný Kuryer Warszawski jeho úmrtí oznámil. R. 1830 hledalo několik jeho přátel hrob jeho, chtějíce postavit naň pomník. Hledali však nadarmo!

Malčevský byl postavy ušlechtilé a celá jeho tvář měla zvláštní výraz a vděk. Vznešenost a půvab panovaly též v jeho rozmluvě a v celém jeho chování. Salonový život jej lákal a svedl. Hladký mrav, který v cudnosti a zachovalosti jej mnohem výše na stanovisko užitečnější postavit mohl, přinesl mu záhubu. Mimovolně se dotékám poklesků Malčevského. Není potřebí šířiti o nich slova. Nepotřebujeme dokazovati více, že velikost a básnictví Byronovo nespočívá v dobrodružných jeho milůstkách a v jeho vadách, ale že opáčně vady a chyby básníkovy mají se považovati za výstrahu, nikoli za vzor následování hodný neb za zřídlo k nadšení básnickému. — Co do ducha byl M. vznešený a obdařen nevšedními schopnostmi. Láskou k vlasti a k národu plápolal. On byl srdcem i duší básník a čin byl předmětem jeho

básnictví, jímž vystoupil ze starého světa básnického a vytvořil svět nový a zaskvěl se v něm nad jiné vrstevníky své. Tu zásluhu, v polském básnictví velebenou, i sám slavný Mickievič mu přiznává a jej tvůrcem nové školy básnictví polského jmenuje. M. vytvořil dílo, v němž jako obraz minulosti nakreslil a roušku odhalil, která doby uplynulé kryla. Důležité to naučení pro nástupníky jeho. „Básnictví není hlavní cíl člověka a národu“, praví Goš-čyński, „ale jeho střed. Ten toliko, kdo je pojal, kdo uměl je časem posvětit, ten toliko má plnou míru darů jeho a důstojně s ním nakládá, a mezi takové počítáme Malčevského.“

Znamení jest jeho cesta na Horu bílou. M. byl osmý z cestovatelů, jenž na vrchol té hory vylezli, kdež ne jeden před ním i po něm smrt našel. Pozůstává nám ještě o jeho básnictví pověděti. Jestliž to podstata a základ jeho žití, na které okolnosti jen jako přídatky visí. V básních nejskvěleji objevil se jeho duch a to zvláště v „Marii.“ Odpůrcové její již umkli a oblíbení v ní tak rostlo, že se již kolikera vydání dočkala. O ceně její vyjádřilo

XX

se teprv po smrti básníkově několik na slovo vzatých spisovatelů polských, mezi nimiž zvláště Mickievič, Grabovský, Mochnecký, Bělovský. Přeloženat též na jazyk francouzský a německý. — Osnování výjevů, jich lehké rozvíjení, pravda, hloubka, živé líčení Ukrajiny, hluboký cit, čarovné nadšení, smutek, celý její kolorit, jakož každý jednotlivý rys vyveden jest se smělostí a rázností, jaké patrně vyšší nadání osvědčuje. Osoby jeho jsou tak ideální a přece tak věrně dle skutečnosti napodobněny, charaktery jich tak čisté a rásné, že diviti se musíme, jak M. skutečnost idealisovati a opět naopak ideály uskutečniti uměl! Mimo to značí se v celé práci národní mravy, zvyky a celý charakter Ukrajiny, staropolská nábožnost vše tu provívá a celá báseň stojí tu jako prostřednice mezi minulostí a budoucností. —

MARIE.

Ukrajinská pověst.

Zpěv první.

„Vše se podivně plete
Na tomto bídném světě,
A kdoby chtěl rozumem
všech věcí dojíti,
Než cíle svého dospěl —
jižť mu jest umříti!“

Jan Kochanovský.

I.

Oj! ty na rychlém koni kam pádíš kozáče?
Snads uviděl zajíce, co po stepi skáče?
Neb myslí rozveseliv chceš užít svobody,
A s ukrajinským větrem pouštět se v závody?
Aneb snad ku tvé milé, co na nivě čeká

Žalostnou pějíc dumku, kůň tvůj švižný těká?
 Nebť, nahnulv čapku svoji, uzdu pustils koni,
 A dlouhý oblak prachu za tebou se honí:

Jakýsi oheň plane na tvé snědé tváři,

- 10 Na nížto, jako světlo v poli, radost září,
 An kůň, jsa jak ty bujný, divoce ubíhá,
 A ržání jeho šíře vůkol se rozlívá.

Ujížděj Černomořče s vozíkem rychleji,

Sic synové ti stepi sůl tvou rozházejí.

15. A ty můj černý ptáčku, jenž každého vítáš,
 Co žádáš, nač pohlížíš, proč tak smutně lítáš?
 Pospěš si kozákovi tajemství odkrýti,
 Než kolo své dokončíš — jsouť s to již ujíti.

II.

Rychle jedou — a v světle slunce schýleného

20. Podobu mají posla, s nebes poslaného —

A daleko, široko slyšet kopyt znění,

Ant po rozsáhlých nivách hluboké mlčení;

Ani veselé šlechty, ni rytířstva hlasy,

Jen vítr šumí smutně, nakloňujíc klasy;

25. A pouze vzdechy z mohyl, vzdechy těch z pod
 trávy,

Jenž spějí na uvadlých věncích zašlé slávy . . .
 Jestliť to divá hudba — divější však slova,
 Jež starodávné Polsky duch potomkům chová!
 A když všecka jich sláva keř jest růže plané,
 Ach! kohož srdce — kohož bez bolu zů-
 stane ?

30.

III.

Již minul kozák bezdno 1), minulť i úvaly,
 Kdež se Tataři s vlky rádi ukrývali;
 Přiletěv ku pahorku (vůbec pověstnému,
 K upíru, ode dávna v něm pochovanému):
 Tu smekl před ním čapku, třikrát se po-
 žehnal,
 A pak za svým rozkazem s větrem dále se
 hnal.

35.

A koník jeho švižný, ničím nepoděšen,
 Zařehce jen a cválá jak by větrem nešen.
 Po skalínách Boh temný divoce se pění,
 Znáť věrný, smělý kozák pánovo myšlení —
 Mlýn klepe u řečiště, vrah v záloze šumí,
 A rychlý, věrný koník kozáku rozumí.
 A přes květnaté luhy, a přes ostré trny

40.

Již uprostřed dvořanů, komonstva četného,
Rytířstva a panošův — lidu služebného,
Ve své komnaty skvostné dávno neviděný
Pan Vojevoda vešel, bohatě oděný.

A když tu radost každý jeviti se snažil, 65.
Zdát se, že víc než slávou — synem svým se
blážil.

V poklidné tváři není téměř známky žádné
Pocitů vnitřních — známoť jest jen rámě
pádné;

U lidu výmluvnost — a znamenité jméno,
Co v něm však dlí, toť na vždy světu zaha- 70.
leno :

Leč nyní buď v návale citův, neb z nutnosti,
Zábavou hleděl dlouhé ulevit žalosti;

A když se tajně s synem do rozprávky dával,
Tu zřejmě s vážnou tváří úsměv si pohrával;
A v očích se zaleskla čilá, bujná radost, 75.

Jako když dávným touhám někdo činí zadost,
Neb, krutou jsa unaven osudu závistí,
Když chvíli již oddechne — byt na mraveništi.
Oddechne ? — ach ! snad čelo vřelé jen
a líce

Skloní, kdež ho čekají žihadel tisíce ! 80.

V.

- De pozdní noci křiky na hradě trvaly,
 Přípitky, trouby pozdě se tam ozývaly;
 Zvyk a mravy bývalé již se zas vrátily,
 A stříbrem, zlatem dlouhé stoly se třpytily.
85. A sklep i srdce pána byly otevřeny,
 Perlicí uherštinou hosté rozjařeni;
 A mísíc hlučné zvuky s veselým ohlasem
 Ozývala se hudba milozvučná časem —
 An zatím předků dávných ve světle měsíce
90. Obrazy, v dlouhé řadě na stěnách visíce,
 Se zdály častokráte očima jiskřiti,
 Na pijáky se smát — a vousami kroutiti

VI.

- Na ústech dlívá radost — a v očích tušení,
 Než v hloubi srdce hlode červík provinění;
95. A člověka-li někdy útěcha roztouží,
 Lstně se pochlebník směje, pyšného hněv souží.
 Snad tomu tak i v zámku, an ty skvostné sály
 Závojem nočním opět zahaleny stály.

- Jižť oněměly trouby ; štěstí sen zaslání,
 A sejček s věže počal hrobové volání. 100.
 Jen tam v pobočném křídle prostranné budovy,
 Kdež statný Vojevoda zrak přísný — orlový
 Zvraštělou mihavicí v ústraní přitiská,
 Pod níž jak kámen z šperku pyšné oko blý-
 ská. —
- Ještě je slyšet kroky, neb těžké kvílení 105.
 Ozvěna opakuje v vysokém sklepení ?
 Tamť nikdo bez rozkazu nikdy nezavítá —
 Kde o samotě mysl hryze se ukrytá,
 Tamť lze zoufati sobě ; a v té zlé nemoci
 Prochází bouřlivými kroky se v půlnoci, 110.
 Jakoby chtěl naléztí v té čiré tmě ruku
 Krvavé přízně , zhoubné — neb zhasit svou
 muku.
- An z rozpálených očí spaní utíkalo,
 A v vysoké komnatě těsno se mu zdálo,
 Otevřel ouzké okno, hleděl čas nějaký 115.
 Na svoje četné houfy, rozvinuté znaky,
 Jak se tam na výpravu rozstavují v šiky,
 I slyšel trub volání a vojínův křiky. —
 Řehtají bujné koně, řinčí lesklá zbroje,
 Husarská křídla šumí *) — chtějí letět v boje : 120.

- Jim se probouzí slunce z lůžka růžového,
 Obzor veselí leskem obličeje svého,
 A vznášíc lesklé čelo při prvním patření
 Své vnady pozoruje ve skvělém brnění,
 125. Jim větrík vonný vane, jehož svěží vání
 Rytířské chladí týmě i pannenskou skrání,
 Jim drobounká ptáčata líbezně zpívají,
 Z outlounkých svých hrdélek citů dobývají:
 Ne jemu — onť, by ušel uhlídání chtěje,
 130. Do temných stínů zámku postavu svou kreje,
 Jako obrazy hrůzné, ježto duši straší
 V bezsenné noci — a jež jitro opět plaší.

VII.

- Na znamení k pochodu trouby jsou zavzněly,
 Od statného rytíře zbrojnoš věrný, bdělý
 135. Jak stín neodstupuje, a těsnými vraty
 Již vojíni se hrnou rychlými obraty.
 Ohlasem hřměly klenby gotické budovy,
 Až když kypřejší půdu tepaly podkovy;
 A ohlas pořád slábne — pořád mizí v dáli,
 140. Až starověké klenby tiše opět stály.

Teprva v širém poli, kde již připalují
 Paprsky slunce žhavé — bujně poskakují;
 A se svým pstrým práporem, než slávy do-
 spějí,
 Jak orli se v těch zřídlech světla potápějí.
 Tisíce pér, kamenů v blesk, v barvy se
 strojí, 145.

Tisíce duh maličkých obráží se v zbroji.
 V vojinův bystrých očích sídlilo vítězství,
 Neb v jejich srdcích kvetly věrnost — uda-
 tenství.

A vůdcem těchto šikův štíhlý jest mládenec.
 Leč kdož on? jakýž slávy neb štěstí ru-
 měnec 150.

Kadeř mu lněnou stíní? milejší stokráte,
 Než přírody za rána obrazy jsou zlaté,
 A sladší i jasnější, nežli odlesk chvály,
 Ten blesk, co v srdci jeho stánek rozbil stálý,
 Ten úsměv, v němž snad aspoň část slasti se
 jeví, 155.

S níž vyvolenci slyší Cherubínův zpěvy. ²⁾
 Na bystrém koni jeda již do křovin chládku
 Přivedl houfy svoje v největším pořádku.

- Zašli — a zde uprostřed převysoké trávy
 160. Zřítí jenom jich četné ozbrojené hlavy.
 Jakýs dal jinoch rozkaz na pahorku znakem,
 I táhnou, táhnou cestou za bodrým kozákem;
 Po nekovaném koni lehké stopy byly,
 Jež větrík s rosou jako děcka pískem kryly.

VIII.

165. Již nivy pusté, tiché — rytíři zmizeli,
 A za nimi teď srdce o samotě želí.
 V prostranství oko těká, kam koli však zajde,
 Nezhledne živých tvorů — spočinku nenajde.
 Na rozlehlé roviny slunce kosmo kmitá, —
 170. Jen vrána a stín její někdy přes ně
 lítá,
 Jen cvrček polní cvrká na blízku v záloze,
 Jest ticho — jen nepokoj jakýs na obloze.
 Než což nikdo neutkví duše svojí hledův
 Na polozašlý pomník slovutných pradědův,
 175. Kdeby vzpoměnek teskných složit mohl břémě?
 Nikoli! — leda okem pohlédne do země:
 Tam zbroje najde dávné, jenž tu v rezu leží —

Kosti, o nichž se neví, komu as náleží;
 Tam najde plné zrno z rodného popele,
 Aneb plazivé červy v čerstvém ještě těle. 180.
 Tak bloudí po rovinách, neupřen jsa na nic,
 Jak zoufalost — bez cíle -- bez bytu — bez
 hranic.

IX.

Pod starými lípami starý mečník seděl,
 Tam strápené své duši uleviti hleděl.
 I ač ten černý župan smutný při šedině: 185.
 Nosil i světlé barvy, když sloužil otčině —
 Otčině, jejíž jméno prostřed nesvornosti
 A odbojného sporu, i všech veselostí,
 Čistým se zňalo ohněm — srdce se těšilo —
 Jak ptáka jarní slunce: tak je rozjařilo. 190.
 A však čas blahých citů ztemněl již — ach!
 minul,
 I trápí teď jen život, an květ jeho zhynul!
 Zde seděl přemýšleje: zbledlé jeho líce
 Jeví, že duši hnětou starostí tisíce.
 Ha! zdarma tak a lehce, dokud aspoň dechu, 195.
 Urputné pýchy plamen neschvátí tu střechu!

O! pokud župan živé oudy krýti bude,
 V potřebě schřadlá ruka dost síly nabude!
 Však potom? — Tu ponořil ducha v hloub'
 dumání,

200. A zrak jevil nevrlost, hněv a pohrdání.

X.

U něho mladá děva — avšak když jest
 mladá,

Čemuž tak smutné světlo na tvář její padá?

Jí nezdobí pstré kvítí, roucho drahocenné:

Nosíť smuteční oděv — oči má sklopené,

205. A v tváři smutek, čelo schyluje v ti-
 chosti,

Celý pak jeho odlesk — úsměv trplivosti!

Neb jestli prostřed stínů nějaké zpomnění,

Aneb myšlénka jakás tvář její zrumění:

Toť tak mdlým bledým světlem, — jak když
 luny záře

210. Neobyčejné žití vleje v sochy tváře.

Její spanilá tvářnost k anjelům toužila,

Anať se jich čistosti kouzlem honosila;

Než jedovatý oddech světských potěšení

Ovál poupátka mladých citů, jak v jeseni,
 A k tomu větrům dána, stojí na rozcestí, 215.
 A v těžkých, nebešťanka, poutech zemských
 jesti.

Uvadlé srdce nosí, a svítí jak zoře,
 Podobna jsouc k ovoci umrlého moře, (3.)
 Jehožto krásnou barvou poutník oko těší,
 Nahlédna však do vnitřku — popele se zděsí. 220
 Jakási smutná rozkoš v haždém jejím kroku,
 Ni slzy, ni žalosti ve mlhavém oku.
 O! ne — minulých citů nespatriš tam vojny,
 Jen zmařené naděje náhrobek pokojný,
 Jen štěstí lampa v jejích očích teď hořela, 225.
 Však zhasla — a svým dýmem celou tvář za-
 střela.

XI.

U něho mladá děva, čtoucí písma svatá,
 Jak holubice bílá pod jasnosti vrata
 Se vznáší duchem víry, třepotem svých křídel
 Své hnízdo hledá v dáli od pozemských 230.
 sídel.

A žet nad přepych světa i všech lesků jeho
 Jsou milší Bohu city srdce pokorného

Zachví se nit, jíž duše k nebi jest spou-
tána,

A balzám s nebe spadlý cítí její rána.

235. Tu zdvihši očí vzhůru s tím citů výrazem,
Jenž všecky city duše jeví jedním rázem,

Kde poездеjším jařmu v jasnoskvělé záři
Viděti bude svatost na anjelů tváři —

Tu zdvihši očí vzhůru — poznala, jak milo

240. Jest duši zbožné, když ji štěstí opustilo,

Zapomenout pozemských nesčíslných strastí,

A radovat se ve své nadpozemské vlasti;

Jak milo, by nevešla světu do objetí,

Raděj se státi kruté Morany obětí!

245. A kdoby spatřil tehdáž tvář její nadzemskou,

A v mečnickovu duši pohlédl anjelskou,

Ty lípy rozsochaté — oděv starodávný,

Jehož kroj obraznosti tak jest čarovábný,

A kdoby ještě spatřil, jak z jich bledých tváří

250. Mučednická bolest trpělivě září —

Ach! ten snad v uplynulé zaberá se věky,

V okolí rozkošnější, kraj slavný — daleký,

Tam u břehů Jordánu, pod ty palmy stinné

Used'by v zamyslení k Hebreův rodině;

255. A podíl bera v strasti — cítě metlu svatou —

Poznal tu samu ruku, věčnou — nepojatou,
 Jenž milosti a tresty posílá a mění,
 Tytéž strasti člověka v trapném vypuzení,
 Jemuž i v štěstí ještě něčeho potřebí,
 A jen mu tehdáž blaze — když již žije v 260.
 nebi.

XII.

„Již příliš dlouho, otče, v myšlénkách přijemných
 Dnes duše má bloudila — v tvých však očích
 temných
 Patřím, jak je tvá žalost k slzení vybízí,
 Radost-li se ukáže — tať hned zase mizí,
 Jak bleskot, jenž s oblaků na pohoří tane, 265.
 A jež hned zase skryjí chmury větrem hnané.
 Ach! proč již nespočívá tvoje hlava sivá
 Tu — na lůně? Neboj se — slza teď nesplývá,
 Jako když si v mých rukou usnul unavený,
 A vstal slzami dcéry cele pokropený! 270.
 Jest přísná hra neštěstí! takto svadlý parost,
 Napájel zlými soky svého dubu starost;
 A tak citové moji, an se dlouho kryli,

Strhnouce hráz rozvahy potokem se lili.

275. Ach! jaktě to bolestné nazpět se obrátit,
Zoufalost hroznou vidět — nemoci se vrátit!
Ach! jaktě to ukrutné v nutnosti zůstatí,
A rukou, jenž lék žádá — jedu podávati!
Ach! otče, drahý otče, což není pomoci,
280. By dceř tvá ulevila trapné tvé nemoci?
Bylť trpký osud její! — a však to již přešlo:
Pohleď jak libé světlo ve mně se rozešlo,
I úsměv víc než jindy v mé si hraje tváři,
I tvůj též jako jindy vzbuditi se snaží.
285. Nejednou si vzpomínám ta léta mladinká,
Tak milá — tak těkavá — i svého tatínka,
Jak někdy zasmušilý po trudech spočívá,
Až náhle se veselost v děvčátku budívá,
I tiskne se mu v náruč — pomalu — ne-
značně,
290. Pokud se nevyjasní, smáti se nezačne.
Ach! medle, což se stalo s tou bodrou dívčinou?
Dřív' zaháněla trudy — nyní jich příčinou!
I kamž ten živý, čistý potůček uplynul?
Na svou prchlivost bublal — v jezeře pak
zhynul;
295. A náš kanárek krásný, kdež as poletuje?

- Kde nás neuzří svět, leč nebe laskavější.“ —
 Tak dí, a jak v stojící, pokažené vodě
320. Se náhle kaly vzbouří — usedlé na zpodě
 Cit po citu se zdvihne, v slzích rozplýváje,
 Bledosti jejích lící novou barvu daje.
- „Raděj bych chtěl Turkovi do vazby upadnout,
 Než by mně dcera moje měla marně vadnout;
325. Raděj bych v temné věži k smrti souzen seděl,
 Než abych na ty smutné sňatky klidně hleděl.
 Což nemá Polska naše žádných již mládencův,
 Ježto by si vážili panenských ruměncův?
 A tak, jak to bývalo — rytířské koleno
330. Jen jednou v žití sehnou — pro vínek, za
 věno!
- Nevzdychej, Marie moje! — tvéhoť neurážím,
 Onť statný a šlechetný — víš žeť si ho vážím:
 A však mně jeho otce pýcha se protiví —
 A slzami-li tvými srdce své on živí,
335. Ha! toť i u mě šavle není pro okázký,
 Zakmitneť se mu v očích svatými obrázky:(4.)
 Vždyť to od starodávna dělá šlechta naše,
 Přestane-li přátelství — sejdou se palaše.
 Ba přátelství! a voj náš v suěmu nic nelíčí,
340. Ač naše „veto“ ještě o příměří křičí.

A kdyby mne nebyla Švédům na krk vrhla
 Ta smlouva s hetmanem, a bída co se strhla;
 A kdyby matka (dej jí nebe Bůh!) nebyla,
 Co ženskou plachtou mladých srdcí lásku kryla,
 A po žensku se mazlíc blesky, tajinami 345.
 Těch svazků nezavřela s svými ženštinami:
 Nebyl-by směl v mé skrýši vrah se ukrývati,
 Ni jeho zlost si volně tady počínati.
 Neb což jsem našel? Ženu smrti sžala kosa,
 A dcéru — štěp jediný — slzí, svláží rosa. 350.
 Tot staré kárameli *) divné zdá se dosti
 Tak těžké snášet rázy, tolik hanebnosti.
 Zdaž aspoň k srdci jednou dítě mé přichýlil?
 Zdaž mladostí, půvabem srdce své rozčílil?
 Ne — od domu i jména s pýchou ji odhání, 355.
 A nyní v Římě hledá slibu rozvázání!
 O! dobře — tak nejlépe! i mne to rozváže,
 Vytáhne statná mládež, já ozbrojím páže;
 Ač snad jsem menší počtem — Bůh mi jest
 ochrana,
 A po skončeném sporu budou zvonit v hrana!“ — 360.
 Pak čapku hlouběj' vtisknul, vřelé čelo utřel,
 A kyná rukou, hlavu na svá prsa upřel.

*) Šavle krátká zahnutá, náleževší k staropolskému kroji.

Až před pana mečníka staví se pod zámek,
 Kůň řehce — jak za matkou teskní za ko- 380.
 zákem!

„Máš psaní?“ „Mám, můj pane! a však ještě včera
 Před kuropěním jistě — as tak z podvečera
 Byl bys, můj pane drahý, list tento obdržel,
 Kdyby mne nebyl ďábel na stepi zadržel.“

„Žes se opozdil s listem — to mne znepokojí, 385.
 Číž kozák, jenž se ďábla neb člověka bojí?“
 „Zdaž vám nepovědoma krásných čapek sláva,
 Jenž z rodu pánům věrna? — hraběte Vác-
 slava.“

Čte mečník, an v Marie rozčileném zření
 Nejen zvědavost vidět — život v přesílení; 390.
 Její bělostná nádra dmou se jako vlny,
 Jenž ji přivodí k slasti, neb strastí naplní;
 A ruměncem přeměnil tváří barvy sněžné,
 Nebť ji roznil plamen milosti přeněžné.

„Již jen se o kozáka, koně postarejte, 395.
 Já hned odpíšu listy, chvíli jen počkejte.“
 Znějící silně slova jedva kozák slyšel,
 Však v krásné černé oči s rozčilením zhlížel.
 Pak ukloniv se panstvu odchází v pokoře,
 Se sluhy domácími vesele hovoře. 400.

XIV.

- „Pověztež lidé, zdali nejsou to osidla,
 Onť v listě svém mé Marii útěchu posílá.
 Píšet mi vojevoda ve slovech příjemných,
 Bychom již zapomněli urážek vzájemných ;
 405. Že lituje svých hříchů — pak i Marie tobě
 Nejen vzkazuje pozdrav, leč i zve nás k sobě !
 Co víc — takovět, praví, nehoden nevěsty
 Syn jeho, nebť zásluhou slušno dobyt štěstí ;
 I žádá, aby prvé ve válečném hluku
 410. Rekovským jakýms skutkem zasloužil tvou
 ruku ;
 A když Tataři právě zle rádí v té straně,
 Rozkázal se mu stavit k vděků tvých obraně ;
 S vavřínem na čepici ať pak světu zjeví,
 Žet té, již umí kochat — též uchrání děvy.
 415. Dnes má tu s vojskem táhnout.“ — „Dnes? já
 ho uhlídám ?
 O Bože! jakou slastí v srdci svém oplývám
 A však k čemuž té bitvy? zda již z jeho
 zraků
 Žet statný jest, neznati beze všech rozpaků?“

„Ač zřídka najdem lidi, jakýž jest vojvoda —
Sámť vinu svou uznává — přec však jest tě 420.
škoda!“

„Otče, on se mne lekne — jsemť bledá,
umdlena —

Snad se soužiti bude — cítit uražena —
Bych snad se přioděla, jak se vám to vidí?
Ját bych proň chtěla býti nejkrásnější z lidí!“

„Počkej, počkej mé dítě; známť chytrost voj- 425.
vody,

I nepůjdu tak snadno v kožichu do vody:
Vždyť i já chci Tatarů odtud vyklízeti,
A proč prodlévám? — musímť zpět se ohlí-
žeti;

Uhlídám těch rytířů — tanet v mysli mojí,
Že nějaké vojvoda zrádné pikle strojí.“ 430.

A však již trub v povětří rozléhá se znění,
V pozdálí dupot koňský, zbrojných rachocení.
Již předjedouce houfy, jenž zvolna táhnuly,
Před branou rytířové rychlejší stanuli.

„Tot Vácslav!“ zvolá Marie — a rychlejš než 435.
střela

Postava smutkem krytá v náruč mu letěla.

XVI.

- „No pane zeti!“ pravil mečník pod lípami;
 S radostí v srdci dobrém, v očích se slzami:
 „V divokém tomto světě krátké jest těšení;
 Jedva žes k nám zavítal — nastává loučení! 460.
 Tenkrát však ne na dlouho — hned se vy-
 pravíme,
 A s houfy mými mužně v boj se postavíme.
 Toť pravda jest, žeť tuhá povinnost rytíře,
 Zvlášt když mu láska všady vyhlédá z pan-
 cíře —
- A však po krátkém potu, v pokojné hodině 465.
 Bezpečně lze se bavit spolu na hostině;
 An v dům můj tačí vzácní zavítali hosté,
 Toť třeba vino píti, ne tak jako v postě.
 A Marie nechť si zatím pospíší v strojení;
 Naložte hojně stoly — nešetřte koření — 470.
 Zázvory, pepře, bobky, skořice, šafrány,
 Jestli ten sličný rytíř panský vychovaný.
 Na víno já pomyslím — a když v tom rybníce
 Ukryje žhavé slunce svoje jasné líce;
 Jestliže mne nesklamou moje předsevzetí, 475.

- Pít bude Tatar rosu — já připiju zeti!
 A teď zatím vás žehnám; po těžkém soužení
 Milejší štěstí, když mu ctnost dá naměření!
 Já podělím lid zbrojí, pod krunýř se stočím,
 480. A jak jen trouba zavzní — na koně vyskočím.“

XVII.

- Šel; — na lesklém rytíře ramenu a chladném
 Tvář sličná bledá leží ve stínu pér ladném;
 Kadeře černé šumí, nebť prs. v hávu hrdá,
 Netiskne štíhlé tělo, ač dlaň stiská tvrdá;
 485. Jest ocelí kryt — zlá i Přízeň v světě bývá,
 Má vděčné srdce Láska — na zbroji spočívá.
 O! s jak plamenným, chtivým pozíral on
 zrakem
 Na spanilou postavu pod smutku oblakem!
 Jakoby vnady sčítal — a opět nevěří,
 490. Zda čas mu neučinil v pokladě krádeži.
 Ne — ten čarovný odlesk, co zrak její krásí —
 Ten nikdy nepomine — leda Smrt jej zhasí.
 Však shlédna rytíř flor a zasmušilou radost,
 Co ve smutečných šatech jeví jenom žalost,
 495. A sladký v zhůru úsměv — bolesti vděk čilý,

Na čisté pleti známky, jež slzy smočily :
 Tu slast se jeho rychle chmurou zakalila —
 Na tváři jeho bleďost hned se objevila.

„Když jsem na poušti stepní a v mysli blou-
 díval,

Až když předměty soumrak v roucho své za- 500.
 krýval;

Nikdy mi nesvítila v stříc nižádná zoře,

A já poháněl domů v bouři svého oře :
 Tu tys mně vzešla, Marie, hvězda tvé bytosti
 Ukázala mně dráhu do nebes vysosti;

O! štěstí — pýcha — vděčnost — s důvěrou 505.
 že na mě

Ve spolku jemném čilost spírala své rámě!

O! blah já, že v tvém srdci skrze mokré zraky

Žití, citů — tajemství sčítával jsem znaky!

Však dech můj těsníc nač ta mlha smutku byla,
 Jenž tebe před mým okem stíny svými kryla? 510.

Proč růže žití trn by do mě se nevrýval,

A krátkou vesnou zápach její tě oplýval?

Mně také všecko vzali mnohem víc než tobě
 Ty nebi náležíš — já tady bloudím v hrobě;

A černým pužen vidmem, an jsem jasnost ztratil, 515.

- Byl bych svatým předmětům snad rány za-
sadal ;
Nebť s panem vojevodou nedobře žertovat,
A když meč již vytasen — těžko zas jej
schovat ;
Byl by se zámek předků kouřil v šíř a v dáli,
520. Mnozí by z tvých pokrevních krví oblévali ;
V mém srdci by jich stíny dým požáru vtáhl —
Však bych Marii krví — plamenem dosáhl!
Netřes se — vše zmizelo, co jsem tebe shlídl,
A ještě dřív než otec, že jsi má nabídl :
525. Tak mi tím jedním slovem myslí povyrazil,
Jakoby mě byl nikdo nikdy neurazil.
Tu vzav svou dobrou šavli, ana v blesku hraje,
Ne pro vlastní — pro vaši — pro ochranu
kraje ;
Vzav svého koně, jenž mě často v tyto vlasti
530. Nosil, vypravil jsem se s duší plnou slasti.
O! s jakou já ty lípy zahlédl radostí,
A po jich chladu s jakou prahnul dychtivostí!
Ty nevíš, znajíc slzy bez chlouby kojiti,
Co jest to divé srdce sobě přisvojiti,
535. Co tesknit po dobrotě, co po vděkách toužit,

V jichž zpomnění by mysl chtěla bytnost
vhroužit.

Marie! jsi-liž chorá? tvářnost tvá vyhlíží,
Jako když již ku stanům anjelským se blíží;
A v novém nepokoji, ač se s tebou pěstě,
Chtěl bych se optat právě, zda mě kocháš 540.
ještě?“

„Zdaž Marie tě miluje? můj drahý, můj milý,
Víc nežli dovoleno, víc než mohou síly!
Než slabé srdce, jemuž učiněno zadost,
Snést umí tak nesmírnou, nečekanou radost!
A kdyby nebyl Tatar, co mi v očích blyští, 545.

A nebylo jich střelby, co mi v uších šviští:
Tak lehko mi, tak sladko, ničeho potřebí,
Jak bych v tvém objímání vznášela se k nebi!
Marie-li tě miluje? měj to ujištění,
Žeť svět Marii lichý bez tvého vzezření, 550.

Její budoucnost prázdna bez tvého zpomnění.
Když nad tou biblí, smyslům uzavřena cele,
Jsem kořila se nízko moci stvořitele,
A chtěla tebe stlomit citem nábožnosti,
Hned zavzněl mě jakýsi ohlas tvé žalosti! 555.

A snad že pán Bůh stresce pocit můj tak čilý,
Snad tam tatarský šíp se v srdce tvé uchýlí;

- Hle ! paprsek ten jasný, otvorem co listí
 Třesoucím lskem se mezi naše hlavy vmístí !
560. To světlo živí, zdobí, mysl rozveselí,
 A pročže sloučených nás předce ještě dělí?
 Miláčku darmo ústa s ústy nám se pojí,
 Hle ! plachý světla pramen mezi námi stojí:
 Ha ! v žáru bitvy, mezi vítěznými vřesky
565. Zpomínej drahý také, tvé že slávy lesky,
 Tak čisté jako slunce na nebi, tak jasné —
 Červánky svými věští moc, co žití zhasne —
 O ! necht ta temnost raděj tvou Marii spasne
 Vid Vácslave ! ty budeš v bitvě statný, smělý,
570. A statný, smělý, však i také — obezřelý:
 A mé-li oči hořem v jamky své zapadnou,
 A v živel žití hledíc spolu s žitím svadnou,
 A srdce želem vyschne v prsou bez oceli,
 Snad tehdáž Vácslav lásku naši neoželí?
575. Tvou radostí se těšit — zlahodit tvé smutky —
 Nemyslit, než jak svými pohovit ti skutky —
 Tvé žití osladiti — ozdobu mu dáti —
 Žít pro tebe i v tobě — tobě umíratí —
 A v poslední té době, v těsném utrpení,
580. Hasnoucím okem štěstí skládat na tvém zření,

A nevolno-li s tebou, v tvé památce žítí,
 Toť jest Marie žádost, její lásky cítí.
 Co jen se šťastně vrátíš, naladím své struny,
 I usednuvše oba v libém lesku lunny —
 V tklivé a smutné notě, oblíbené tobě, 585•
 Co nikdo nevyslovil — vyslovíme sobě.
 Již v smutném, hrozném trouby zavzněly
 hlaholu!
 Ach! neopust mne znovu! vem, ach! vem mně
 spolu!“

XVIII.

Upadla v drahou náruč, její štíhlé tělo
 S třesoucím trudem tak se k němu přivíjelo, 590.
 Taká ve bledých lících mdlouba, lokty ona
 Tak čile jej přitiská do slastného lona,
 Že, když se z smutných pěstot vydíral svou volí,
 Jak by ji z srdce trhal, tak ho uvnitř bolí.
 Ne — zůstatí nemožno — slávě by své škodil, 595.
 A po vůli jsa lásce hanbu sobě zplodil!
 Leč, ha! jak hluboká to, jak pochmurná žalost,
 V zoufalství své milenky utvrdit svou stálost!
 I nebyl s to se s vděky všemí rozžehnati,
 Ni v marném, trapném žalu odchod odkládati: 600.

Volát jej trouba k slávě, starý vůdce čeká,
Práporem vítr vlaje, vítězství přeč těká.

Vstal — uložil milenku — divým ohněm
blysknul,

Mdlou — bledou ruku vroucně k ústům svým
přitisknul,

605. Jakoby v její objem něžný, slastný, sladký
Chtěl vrazit všecko žití, i svých citů zmatky.
Šel — upokojiv tváři před bádavým okem,
A štíhlá postava již každým mizí krokem.
Na prázdném jeho místě, v zadumění, bledá,
610. Budící tichost vzdechy Samota usedá;
A na úhoru štěstí rostlina Soužení
Své červivé bodláčí — bujně zakoření.

XX.

Sed' na bystrého koně, péči maje v oku,
Mlad Věnceslav, i v prvním zastavil jej skoku;

615. Sed' na bystrého koně, vesele však zíral
Star mečník, pádě koněm kolo jim rozvíral.
Za nimi znějí trouby -- za nimi, za nimi
Rytíři v cval se dali, ptáky letavými.

Zpouzí se mladá šlechta ua vraha Tatara,
A za ní tovaryšstvo, po houfích pak vjara *); 620.

Tam husaři, oděnci, tu kozáctvo hasá,
A na splašených koních harcuje si chasa.
Patř boubelátko na nás z pod slaměné střechy,
Nechť zření na vojáky plodí tobě směchy,
Snad ovoce to divé střese někdy vojna: 625.

A ty co nám se kloníš, matko, buď spokojna,
Neboj se zbraní hluku, našich dlouhých kopí,
Polského oka zápal slzami se stopí.

Již ve vsi prach jen vidět, — ještě ucho
hřmotem

Ohlušené se třese a kopyt dusotem. 630.

Již ve vsi prach se sráží, jen se ode vzdálí
Až do vsi po přestávkách trouby ozývaly.

I ticho teď nastalo — nikdo ho neruší;

A pusto — smutno — teskno jak v Marii-ně
duši.

Vzneslať své lehké tílko, vznesla tílko vzhůru, 635.

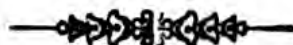
Nic nevidět — jen vítr šerou honí chmuru:

Skloní se na kolena, k prosbám ruce skládá,

S upřených k nebi očí krapkami žal spadá;

Á ticho — jak modlitba v lono boží
plyne —

640. I pusto — smutno — teskno — jak když
štěstí mine.

Zpěv druhý.

On Conrad's stricken soul exhaustion prest,
And stupor almost lulled in tinto rest.

Byron.

[Na Konrádovu duši mdloba padla,
A skoro v spánek ohroma jej kladla.]

I.

Bujně roste, však tiše stepní květ umírá,
A zrak daleko, marně po rovině zírání
I chceš-li v této nouzi jakési výhody,
Tuď najdeš chmurné nebe a trpké jahody.
Jdi raděj, kde jsou myrty, tam ve kraje krásné, 645.
Kde na obloze modré stále slunce jasné.
Tam v nich ve vzduchu čistém pohled jest ja-
snější,
Rozkošnější dychání i řeč lahodnější.

Tam v nich vavříny rostou, nebe vždy lahodné,
 650. Posetá půda kvítím, myšlenky svobodné ;
 A na budovách vkusných muži věků dávných,
 Vytesaní z mramoru rukou mistrů slavných —
 Pyšně hledí, a z dále zvou již pocestného
 Do sídla bohatýrů — věkem svaleného.

655. Tam starověkosti-li duch v tobě hluboko,
 A na blankyt-li krásný pohledlo tvé oko —
 Snad najdeš ochlazení, dlí-li žalost v tobě,
 Jak úsměv úst milených v smrtelné chorobě:
 Však v pole tato nechoď, srdce-li zchoralo;

660. Na rovině mohyly — víceť nezůstalo —
 Ostatek rozvál vítr do posledních znaků —
 Seď doma, i poslouvej dumky o kozáku.

Mé mladé pacholátko kam medle putuješ?
 Vracíš se z svaté země, že tak povzdychuješ?

665. Ach! ne — já v prostřed vlasti cizí tady
 stojím —

Smrt zůstavila ránu — z níž se nevyhojím —

Já světa jedovaté okusil lahůdky —

Tot mě na srdci tíží, toť mi plodí smutky.

A rozesměji-li se, to jen za pokutnou,

670. A zazpívám-li píseň, to jen notou smutnou.

Nebť bledost zameškala v mé uvadlé tváři
 A v zdivočilé duši radost se nezáří,
 Vliv mého anjela hrob jen osvítí bleskem.
 Což hochu chceš? — Prchám před zoufalstvím
 i teskem!

II.

Tam u plotu se havíc pacholátko stálo,
 Však na smutek, ježž jeví uvážino málo, 675.
 A ten co s ním rozmlouval upřen o veřeje
 V jinou pohlížel stranu, očima tam zeje —
 Neb odtad v pestrých krojích, pohluky
 i tlasky,
 Tlumem se nenadále zblížovaly masky. 680.

1.

„Znáš Benátské masopusty?
 Ve dne i v noci,
 Vesele, třeštivě, mermomocí;
 Maska tvář kryje, a kdo se pýtá,
 Kdo hledá zprávy, toho přivítá 685.
 Křik a smích pustý.
 Živě, radostně,
 Skrytě, milostně,

690. Staroušek dože, harlekin mladý,
 Dívčina hezká, hledá oslady;
 Vážné matrony, šelmy, ošusty
 V zvůli jsou tady;
 Kryté pak lodě
 Plují po vodě.
695. Křik a smích pustý —
 Benátské to masopusty!“

2.

- My sobě jedem kulíkem *)
 Ve dne i v noci,
 Vesele, třeštivě, mermomocí.
700. Maská nás kryje, jestli kdo zvidá
 Kdo jsme, tomu se hned odpovídá
 Smíchem a křikem.
 Ochota čírá
 Vrata otvírá
705. Neb Krakovianky i poutník starý,
 Židé, cikánky dupnou si v páry;
 Čarodějnice, čerty, ošusty
 Břinknou v puháry

Sněhom se honí
 Za námi oni, 710.
 Křik a smích pustý —
 Zda znáš polské masopusty ?“

„Však tady vjít nemožná, není masopustu,
 Pan mečník na Tatařích *), najdete síň pustu.“

Tak příchozích smělosti starý sluha brání, 715.
 A stálostí přepevnou znova vrata chrání.
 Jak ale hráti, pěti, pištěti, řehtati
 Ty všechny počnou masky — nohami dupati,
 A k tomu cizí stroje, papírové líce,
 Zrak živý, rysy mrtvé, v kolách tancující, 720.
 A barvy, blesky, stíny letem rozvíjejí,
 A skočně, sviže, hučně tam se obracejí:
 Tak mu v šumící hlavě bylo do skákání,
 Že hleděl a nevěděl, jak se mu ubrání:
 Smích z židů měl, z cikánek, před čerty utíkal, 725.
 A chtivě jich hýbání sledě, okem mžikal;
 A masky před ním skáčíc mījely se máchem,
 A masky zvědy jeho nasýtily strachem.
 Pak vykrojená ústa nadmuchaly v rohy,
 A rukou svých spustivše, zastavily nohy — 703.

A ostré hlasy — fletnou zmírněné — zavzněly,
Tuto pak hřmotným sborem píseň zavřeštěly:

„Ach! všecko smete smrt na tom světě,
Červ se vylíhne i v bujném kvěťě.

735. A když se péče do duše vkradnou,
Černé ji chmury zkaboní,

Nehody krušné na koho padnou,
Postavu vzneslou, šlechetnou, ladnou,
Až k zemi zármutek skloní:

740. O! necht' na chvíli Zlost se již schová,
Přestanouc rány dávatí . . .

Necht' aspoň v smrti zavzní ta slova:
Vrátí se pokoj — vrátí!“

745. „Neb všecko smete smrt na tom světě,
Červ se vylíhne i v bujném kvěťě.“

„Aneb když nebes div nad chorobou,
Holub — od kletby odlítne,
A vládu žití zabere s sebou,
A vyschlé líce nadme žalobou

750. Dřív než hromnice zasvitne:

Nikdo si nedej v smrtelném loži
Píseň triumfu hrátí . . .

Leda ta slova v konci položí :

Vrátí se Anjel — vrátí!“

„Neb všecko smete smrt na tom světě,
Červ se vylíhne i v bujném květě.“ 755.

„A když kdo volný v druhých obraně
Sám do propasti padne —
Krátká to radost v Závisti staně;
Ač zlé i dobré v hrubé zásloně — 760.

Soud všeobecný nastane;
Snad ve klopotě i silná hlava
V smutku zůstane státi . . .
Kéž z úst příznivých zavzní ta slova :
Vrátí se radost — vrátí!“ 765.

„Neb všetko smete smrt na tom světě,
Červ se vylíhne i v bujném květě.“

„A když kdo spějíc z daleké dráhy
V byt Přátelství si zajde,
By již v náručí bral poklad drahý, 770.
Leč tiché, pusté přeběhav prahy

Tváři milené nenajde :
A v strachu, zda se zlého nedoví,
Z tváře veselost tratí . . .

775. Nechat Hostinnost alespoň poví :
 Vráti se hospodář — vrátí!“
 „Neb všecko smete smrt na tom světě,
 Červ se vylihne i v bujném kvěťě!“
 „Ha! Pán Bůh budiž s vámi! nejsteli vy duchy,
 780. To vaše pstré maškary plodí mě odtuchy :
 Vždyť nejste první u nás — nejednout kuligy
 Po celých tu měsících skákaly jak frygy *) :
 Prosím , hospodář přijde — i ač není v
 domu,
 Nebudeť vína, jídla chyběti nikomu.“
 785. Vešly, v párách se vedou — nízko se klonějí,
 Ohlížejí se vůkol — hromadí — radějí.

III.

- Tehdáž již slunce širý oblouk svůj končilo,
 Červeným bleskem šeré oblaky barvilo ;
 Kmitajíc žlutým světlem po zemi a vodě
 790. Na svém bohatém trůně plálo na západě ;
 Jižť jeho vzhled pln divů zrak neoslepuje,
 Nebť již jenom paprsky slabé rozšiřuje :
 A v krátkém rozloučení, než v hloub' se po-
 hříží,

- Smrtelníka zrak slabý smutně na ně zhlíží.
 Ještě — v době poslední nemizí s pospěchem, 795.
 Chceť všecky tvory — žiti napojit úsměchem,
 Ještě pozírá okny v obydlí člověka,
 Jak Přítele zrak teskný, když na cesty těká.
 A v purpurové roucho zahalivši chmury,
 Noří své čisté lono v tajnosti Natury — 800.
 An Noc závistným prstem stírajíc Dne stopy
 Plášť temný vleče vzadu, ukrýt zločin zloby.
 Leč, kdež mešká pan Mečník? právěť jest na
 času,
 By vrátil se, dle slibu, — víno pít u kvasu:
 Onť chtěl radosti živé z srdce vylévati, 805.
 Dům svolat, dceř oblažit — zetě častovati,
 A pěkná mu hromada přišla na hostinu:
 Jakouž nevhodné smrti může dát příčinu?

IV.

- Od chvíle, v které metu vítězství zahlednul,
 Co mečník na ohnivém koni byl zasednul, 810.
 Od chvíle, v které trouby v všecky jeho žíly
 Minulosti ohlasem jak broum udeřily,

- Co viděl ráznou mládež — slyšel chřesty zbraní,
Praporců šum a dusot koní i řehtání;
815. I pudě v spolku s zetěm, kam jim sláva svítá,
Čil se jak starý orel, an s ním pískle lítá:
Od chvíle, co mu v mysli, kráčíc během
zpětným,
Tatarské kruté vraždy stály řadem četným —
Ve vráskách čela hrdost, oheň ve zřenici,
820. Na levém uchu čepka, zhouba ve pravici,
An duše chtiva válek strašně potřásává
Každíčkým vlasem vousů, zježený co vstává.
Co jenom ze vsi vyšli — ocel z pošvy
vytknul,
A zrakem bystrým, jímžby thoře k zemi
přitknul,
825. Na statné patře houfy, až to srdce jímá,
Do sluchu pozorného těmi slovy hřímá:

„Vy páni šlechto! městští! bratři šeregoví *)!
Vímť, že jsou vaše rámě na vraha hotovy;
A kdoby se obával tatarského tance *).
830. A surového žití šetřit chtěl pohance,
Ten ať mi hned s svým hřebcem domů pryč
uskočí —

V.

- Co zatím ves minuvše z bité dráhy sešli,
 855. A dálejš' vždy a hlouběj' v pustá lada vešli,
 Kde vítr zrna seje, plody Čas převrací,
 Kde Chtíč nekořistuje — Práce netrmácí —
 Samotná — tichá — blahá — panenská jich
 vděka
- Tajemně kvete, rukou netknuta člověka,
 860. I jen objímá nebe — ano po prostoře
 Úrody různobarvné prostírá se moře.
 Tam vůdce, jako veslař, podle slunce dráhy
 Svých pluků doprovází nekonečné tahy;
 Kopyta koňská šlapou bejlí, křoví, trávy,
 865. A kvítky libovonné sklánějí své hlavy.
 Však sivým jeho vousem neproniká vůně,
 Ni slasti žádost vzchází v rozčileném lůně,
 Jen vojna, vojna jímá jeho moc i chtění,
 Jen čest praotcův prachu — msta jich zne-
 uctění!
870. Aníž ho drah okliky lichých mohou svésti,
 Kde tatarské se sledy kroutí na rozcestí —
 Kde v prostřed hustých roští nedostihlé šlaky
 Se matou na vše strany omylnými znaky — *)

Však sotva vzhlédl ještě na své věrné roty;
 A proč? sám neponímá — jen že obraz slávy
 Marii slzami zrosen před oči se staví.

Jen že své srdce v takém náhle cítí chvění,
 895. Jak zbudiv tě kdos v smutku vůkol obestření
 Tě zůstavil ve hrůzách — v péčích — v
 ohromení.

Pak rychle hlavou vrhna zlatým vlasem věje —
 Jakoby s ní studenou střístí rosu chtěje;
 A rychlým koně skokům po vůli se schýlil,
 900. Jakoby losu svému ulétnouti pílil;
 A v jeho m'havých očích taký blesk v té době,
 Jak když kdo nejživější hnutí čije v sobě,
 A všecky spolu smutky v vítězství rozžárí
 Nesmrtelnosti světlem v polomrtvé tváři.

905. Tu brzy pomýšlení, pamět, nebo péče,
 Žel, slabost aneb vidmo — od dráhy jej vleče;
 Tu zase osud jeho pokrušuje činnost,
 Tenkrát mu milenkou — rytíře povinnost!
 Zda Zlýdouch, kterýž lidem naději závidí,

910. Odchýlil clonu chvílku, že budoucnost vidí?
 Zda struny tklivým duše napřáhnutím pauté
 V předtuše zazněly, neštěstí rukou tknuté? *)
 Má snad padnouti v boji? Necht ho osud zmoří,

Duch jeho, šavle — tak se snadno nepokoří,
A nechať Smrti oddech mhlou oči zakalí, 915.

Rzí srdce nepotáhne — zbraň mu nepokalí.
Jak zadržěn v svém proudu potok bystrotoký
Dno zrývá, rozvaluje lože svého boky ;
Jak kůň pout svých jsa sproštěn v výlet se
vyšvihne,

Zem hrabe, srší oheň, vichřici přestihne 920.

Tak Vácslav neuchylný v temném odhodlání,
Roztrhnuv roucho, jenž mu budoucnost zaclání,
Tím chtivěj', tím násilněj' v svůj se los vy-
dírá,

Pevnosti zrakem hrozným na svůj meč pozírá.
Však strašný hlas (ač zraky pyšnou jeví zlobu) 925.
Zní v celém jeho těle — „dobudeš si hrobu!“

VII.

Jest péčí — bodců — bolů — nemálo v tom
žití,

A více než na zjevu plyne slzí v skrytí ;
A s chechtotem kdo v středu žalob se ozývá,
Jak střeštěnec v špitále — blahým se nazývá. 930.
Však šlechetná když mysl ulehší nutnosti

Z nejdražších citů rumu vůli svou vyproští,
 V doufání zrádném tonouc, a po každém kroku
 Propasti podkované zjevují se oku —

935. Když s krmí pták kol písčat třepetaje křídly
 Zří chlapce s hůlkou v blíži, poután jsa
 osidly —

Když krutší nad nejkřutší dávajíc se muce
 Odvážnost sama teskní, zalomuje ruce,
 A z tisíce ran černých, co jí srdce tíhne,

940. Sičících hadů hnízdo na svět se vylíhne —
 Když zlost ve svém šálenství, sobě na zábavu
 Vydírá žití na zmar, dřívěj' ale slávu,

A nejenom Přítomnost v hanobu se vhodí,
 Otrávená Budoucnost rozčechraná chodí,

945. A komu? anjelské to duši, kletbu vzala,
 Že cukrem loupeživých zvířat přijímala —
 Když každá dobrá vlastnost v hořký žal se
 změnil :

To přes zemské, pekelné jest to utrpení !

Či to neb ještě horší mučení to bylo,

950. Co na mládence duši vroucí úkrop lilo ;
 Ti co se lesklým roštím jako mořem hnali,
 Na smutek vůdce svého velmi málo dbali :

A každý myslel — ač v tom různost ve spů-
sobě,

Přec podobnost — že každý myslel jen o sobě;

Však hotovi jsou všichni, máchající meči, 955.

V stín Smrti, za rozkazem, k kruté jíti seči.

Šli — v mlčení — v pořádku — koně ko-
ním v šlapy

Ňoh křížem míhajecích zdvihající tlapy —

An dlouhou šňůrou jimi, dle zdání a chuti,

Po oklikách na poušti mladý Václav krutí; 960.

Přes uesmírné tam nivy, kde již konec zdá se

Být rovině, a v plochu znova prostírá se,

Došedše bělošedých na stěně oblaků

Jak povětrné vojsko jevíli se zraku.

VIII.

Leč co tam na pahorku? z blízkého padolu 965.

Dým s jiskrami ve klubkách vybuchují spolu,

Vyvalují se sloupy velikánské vzhůru,

A v těžkou, krvorudou rozplynou se chmúru.

Co slyšíš na pahorku? v poblížké nížině

Pláč, jeky, křik, zoufání v slaměné dědině, 970.

Co srdce svírajíce, pronikavým echem

I železná by prsa zpodnášely — vzdechem.

„V zbraň! — pravověrci pozor — praporce
rozviňme —

Tam Tataři ves plení — zvítězme neb zhyňme!“

975. A náhle vodopádem jízda v cval se dala,
A v šumném lesku s hory do údolí hnala,
Tak, — požár loupežnický celé vsi se chopil,
An lid bezbranný v slzích, ve krvi se topil:
Však není času lkáti, jmění uchrániti,
980. Aneb po různu s vrahem o kořist se bítí,
Něbt Chán, strážníky svými četně ostřežený,
Značnější hordy sebral v tanec oblíbený;
Tam za vsí stojí celé pokrývající pole,
Bor v levo — potok v pravo — oni ve půl-
kole. *)
985. Vidí je dobře Václav, hned však v myslí váží,
Žet lichý bude nápad, v zhoubu že naráží,
Však přes oheň jak couvnout? komu lze mi-
nouti,
Co Bůh mu soudil? třebať sbítí neb zhynouti!
„Kdo chce, žeň za mnou!“ praví, koně bodna
v boky,
990. Jenž v požár s ním se vrhnul, vzpouzeje se
v skoky,

(A méň' než Vácslav zdá se odvážný i diký.)
 A jakby vůdce polské opustily šiky?
 Tu oni též do ohně — ve plamenů blesku,
 Tam přes žeřavé hlavně hledají si stesku.
 Již za vsí — záhy, smělým, rychlým, sporným 995.
ladem
 Se rozvíjelo vojsko — stanulo pak řadem.
 Trub zahřmělo volání jedním strašným zvukem,
 A kopyt dupotání jedním hlasným hlukem.
 A frkající koně, nachýlené hlavy
 Unáší jedním pádem Pomsty duchi Slávy! 1000.

IX.

Sražení bylo tuhé: tatarské švadrony,
 Jich měsíce, praporce s koňskými ohony,
 Jich kožešiny na lím, ohromné jich luky,
 Pleť smědá, vousy svislé, černé jako kruky *),
 Jich rozsápané tváře, přimhouřené zraky, 1005.
 V nichž krutost zvěře spiata s člověckými
znaky,
 A slovem rázný, diký obrazec ten celý —
 Požár a vůkol stepy — hvízdající střely —
 Bez odění, neb raděj jak z bodců odění —

1010. Také na city polské činily vražení.

Ženou se pudem bouře, leč než přišlo z
blízka

Se ostří dotknout — koní hlava hlavu tiská —

Vpadnouce v polokruhu — pověstným pra-
vidlem

Tatarské křídlo z týlu sbíhalo se s křídlem:

1015. „Alla hu!“ břískly hordy, tisícové roty

Na obklíčené vrhou jedovaté hroty.

„Hurá!“ vzkříkla vjara *), a letem sokola

Střel přeřízala chmuru — v středu toho kola.

Blíží se, blíží pevným hustých řadů tlumem —

1020. Ježí se les jich kopí — s hukem, třeskem,
šumem.

Tu křiky, jeky, hlumoz, prach povstává, stěna

Valí se Bisurmanů zbitých pobořena:

Tu koně lidi šlapou — oštěpem, sudlicí

Pod kopyty, co zmije, leží nevěrníci:

1025. Zníť se hlava, orel blýská, krev se točí,

Smrt pracuje, zhasíná vyvrácené oči!

Vše to jen chvíli trvá, po bocích i v týle

Surovci nastávají v nesčíslné síle.

Čas zhynout houfcům polským; mladý rek je
sbírá,

Dodává chuti, řídí, obrací, dotírá — 1030.
 Tu teprv míchanina — zaskočen kdo každý
 Se mužně vyvinuje vírem seči, vraždy,
 Zabíjí, s nekonečným davem potýká se,
 Pobil jich deset, na sta vpadají naň zase.
 Vztek množství zabitého, ukrutné jich vřesky, 1035.
 Prach se všech stran a mečů létajících blesky!

X.

Ve tlaku vrahů, jenž jej od svých dělí cele,
 Sám — bez svědků — pomoci — naděje —
 přítele —
 Tak mračný Václav válčil — válčil již jen
 za to,
 Aby jemu nebylo s hanbou žití vzato. 1040.
 Smrt žádal — smrtí metal, neboť v srdce
 hloubi
 Jak pod zobem jestřábím úpění holoubí,
 Toť souzvuk jeho mysli; leč buď z zastrašení,
 Neb úžasem, neb skutkem statného ramení
 Bez četných davů uzel, jenž jej těsně svírá 1045.
 Vždy ve větší se prostor před ním rozevívá;
 Zří — poznávají vůdce — do útěku spějí,
 Matou se vespole, hynou, zvítězit nesmějí.

A jaktě modrooký zpostřehl mládenec

1050. Před ním kolem nepřátel couvajících věnec,
Jen smutek cítil z toho, z divné té kořisti
Že předce předtušení na něm se nezjistí;
Zdaž ani jedné střely neměli v kolčáně,
Co jedem by ještěrčím uvíznula v ráně? *)

1055. Žel mu, že ucházejí — žití se strachuje,
Honí ty tvrdé duše — hruď jim nastavuje;
Tu najednou otlý, brunátno-červený,
Chán tatarský tam vpadá, hněvem soptě pěny;
Zřel, že jakási síla hordy jeho zmůže,

1060. I poznal, žeť to chrabrost jednoho jen muže:
Tu kosmatou rve braču, v zoufání a stydu
Rozdírá křikem hubu: hanba tomu lidu!
Tu na jednoho tisíc meče napínají,
Letí, zmruživše oči, — již ho rozsekají!

XI.

1065. Jakéž tam hrály trouby za přilehlou houští?
Jakéž tam čerstvé houfce s povykem se pouští?
Jakýž to nový rytíř křížujícím máchem
Volnou si dráhu klestí mrtvením a strachem?
Kůň ledva tkne se země, řídký vlas a sivý

Svíí se, větrem rozván, jak kométy hřivy; 1070.
 A v plýtvajícím ruchu ve postavě statné,
 Násilný pospěch, rychlost s postrachy jsou
 znatné.

Jak lvíce, opustivši lvíčata svá, skočí
 S hněvem zuřivým, když je v prostřed lidu
 zočí, —

Jak matka ztraceného poztrativši stopy, 1075.
 Když dítě zase uzří, v radosti se topí —
 S takýmto směsem citu matky nebo lvíce,
 S kordem se lsknoucím v ruce, letem blý-
 skavice

Žasnoucím očím jako vyjevení mary *),
 Tuť vedle svého zetě — Mečník stanul starý. 1080.

A houfce za ním — jeho vítání dojista
 Se tobě, napuchnutý cháne, nejprv chystá.
 V prost letí proti tobě. — Poláci, Tataři
 V bezčinném zachvácení patří, co se zdaří.
 Čas pobaviv se Mečník; udeří -- utíká, 1085.

A znovu celým pudem tlačí protivníka:
 Až vybrav pravou dobu, v odvet silně zatne
 Ve šíji nevěrníka železo posvátné,
 A dolů padá hlava silným máchem statá,
 Ta mžiká zraky -- bleptá slova nepojatá, 1090.

A zívá, bledne, hasne, svalí se s těliska,
 Co nepohnuté sedí, an krev vzhůru prýská!
 Křik povstal pronikavý, prchají, kůň chána
 Utíká mezi hordy s trupem svého pána.

1095. Tu strach surovce jal, hřmí trouby, k seči
 hrají,

Noví rytíři honí, dávní se sbíhají.

Třesk, jiskry, hvizd a leskot, řehty, hluky,
 hlasy —

A Sláva prachem krytá zhoubě dává krásy.

XII.

Jen krátce trvá bitva — mnohý zavrh' zbraní,
 1100. Však víc jich padlo, jiných zadní stráž pohání;
 Na pošlapané zemi plynou krvi řeky,
 Leží polské, kozácké i tatarské vleky,
 Jak který padl, tak mu zůstati nevole,
 An k nebi duše — koně rozběhly se v pole.

1105. A v blíži leží v prachu kolpáky, turbany,
 Jen věrný meč jim zůstal krví postříkaný.
 O ty! jehož byt chráněn bratrů udatností,
 Pojď, poslyš vojny křiky, vítězství radosti!
 Hleď jak uprostřed trupů, v nichž se červ již vrtí,

Obrostlé vousy tváře žádají si smrti, 1110.

A zvrastělé jak tváře jasněji se směchem,

Jenž hlukem se ozývá jako hromu echem!

Netřes se! u nich každý pobyde přistojně —

Tu květ smělosti krví vrahů skropen hojně:

A jest-li v tobě budí — žití posvěcení 1115.

Za vlast, svou, za rodáky — jen hrůzy třesení;

A nedal-libys v nouzi za ně vše v potřebě,

Jen ohlídej se uvnitř — — polekáš se sebe.

Pod! tiskni s vděčným srdcem kaftan z vlny tkaný.

K těm prsoum ze železa — poceluj jich rány. 1120.

XIII.

Byl pahorek pod lesem zeleného čela,

S nejž vůně mateřinky *) v kol se rozletěla

A na něm v bílém rouše břízy větvím chvějí,

Kvílí, an ve vrkočích větríky jim vějí —

Jak duše děvic, jenž při reků kostech bdějí. 1125.

Tam ke snu jejich temné, balzámové věnce

Se skláněly k spočinku vítěze i jence;

Tu v žití aspoň jednost, že rozkoš s trpěním,

Trud — nuda — styd i sláva končí se —

umdlením. —

1130. Z předu hasnoucí požár ještě časem blýská
Náhlym, však mroucím bleskem na plac bo-
joviska;
A v zadu slunce tenkrát za borem se krylo,
A lesu planoucího mámením zdivilo.
Zářily všecky barvy, krkavci tu v kupy
1135. Se slétali, a vřeštíc obletují trupy —
Jsouť stráže rozstaveny, hovor při ohniskách
Lidí se míhajících — koním tráva v pyskách
Jak zbroj vzdálená chřestí — a pak orel
bílý
Sivý, starý pan Mečník, oslaven v té chvíli
1140. Odkrytou hladě hlavu pod březou si hová,
A k zeti truchlícímu těmi mluví slovy:
„Můj synu, nebť mě srdcem poloučen tak
blízko,
V mém syna místo maje — mějže i na-
zvisko! —
Dnes jakoby na šťastné všecko vito niti;
1145. Náš Vácslav dán nám zase — Tataři pobiti —
Pokojná Ukrajina, bohdej na čas dluhý —
Toť jest štěstěny štědrost nad moje zásluhy.
Však, když jak se zdá, duše má již, co si
žádá,

Proč Vašnost na vítěze tak smutně vypadá?
 Pohleď, jak ti teď luna vzchází u skvělosti, 1150.
 Máš slávu — hoviž nyní srdci do sytosti.
 V kůň sedna spěš vesele, kde upřímná žena,
 Kde družka tebe přijme věrná, uteskněná.
 Já vojsko dřív přehlédnu — a zejtra s úsvitem
 Zabřinknu vám „den dobrý“ vítaným kopytem. 1155.
 Jen sedni! statný klusák v brzku tě dostaví;
 Buď zdráv! nechť Bůh ti vždycky jak já bla-
 hoslaví.“

XIV.

I povstal Václav spěšně, starou ruku němě
 Tisk' dávným obyčejem, jenž jemu vzájemně
 Hrubé a však upřímné oddala stiskání; 1160.
 A již kůň bystrý s jezdcem lesinou uhání —
 A Mečník jal se modlit obvyklé růžence —
 O! jaká krásná jízda Václava mládence!
 Měsíc mu stříbří vlasy, péra a pak v zbroji
 Maličkých po světýlkách ohromnou tvář dvojí. 1165.
 O! jak to krásně v tichu přírody kvetoucí
 S tesknícím srdcem letět k milence žádoucí,
 A každý předmět vítat s příchýlnou pamětí,

A všecky s potěšením v cestě pomíjeti!

1170. Tuď sladkých zvuků ohlas, zvonců vesních
znění,

Zpěv slavíka, šum vody a žab křehocení,

Ve hudbě divé, teskné, živé, rozmanité

Rozhřáté jeví mysli tajnosti své skryté;

Tuď přelíbezný zápach, jenž z kvítků zavání,

1175. Rozkoše lehkým dechem mhlou péčí rozháni,

I duše vyjasněna, jak by východ měla

Do nebes svého tvůrce, z pout slabého těla:

Tenkrát příroda matka vše s člověkem dělí,

A všecko se usmívá, všecko se veselí:

1180. Urážek v šavli skryté dlí zapomenutí,

V hrdém vzezření vlídnost, v ústech prominutí.

A tak ujížděl Václav — blah, jakoby lýtý

Perun rozbil v té chvíli stežeň jeho žití;

Nebť by jím vichr světa zmítat nebyl v stavu,

1185. Leda by obletával vztekle mrtvou hlavu.

A tak uháněl v stepích — a však to blou-
znění,

Co v mysl jeho vlilo slastné opojení,

Nedlouho potrvalo — jiněť zas zpomnění

Minulost mrtvou budí — v duši rozčilené

1190. Působí péče zas myšlénky shromážděné:

„Tak ji mdlou, slabou viděl; však bez ošestření

„Uvadne štíhlý břečtan — aniž v zastínění

„Ovoce sladne krásné — ba, sotva se vrátil,

„Uzřel svůj ráj ztracený, a hned zas odpádl!

„Proč medle? — k vůli slávě, jejíž lesk ne- 1195.
váží

„Ni úsměvu jednoho v milenčině tváři:

„Kdyby aspoň měl v los svůj věřiti důvody!

„Však jedva bouře přešla, jižť jest jist pohody,

„Nepomnic, jaktě hořko čas hryzotou měřit,

„Nestálý — povrh' štěstím, moha se mu svěřit.“ 1200.

Ach! dále — rychlej'! lehkou přes křoví a rovny

Ujíždí koník rychlý — dupotem podkovy,

Šumotem jízdy, v lesklém rytíře brnění

Unáší kol vesňáka, jenž u vyjevení

Jedva popadá smyslů — než však se zotavil

Ujel kůň — a pověst o upíru zůstavil. 1205.

A takto Vácslav, blah a smuten spolu, těká,

Strašlivý, krásný — věrnýť obraz to člověka!

XV.

1210. Posláz se do vrat dostal koník uondaný;
 I zaržál — chladě nozdry — na vše čtyry
 strany :
- Leč, ač jest luna jasná, nikoho neslyšel,
 Ni panoš ku střemenu posloužit nepřišel.
 „Musí být velmi pozdě“ — Vácslav roz-
 umuje —
- „Necht spějí bez starosti“ — koně přivazuje ;
1215. A s tou radostí živou, kterou srdce cítí,
 Když na prsou milenky v krátce již má bítí,
 A s tím pohledem jasným — kdežto bez obavy
 Radosti jedním skokem — v domě se již staví :
 Ach ! kolik vнад — ach ! kolik vzejde mu ra-
 dostí,
1220. Jen chvíli ještě, a pak u milenky hostí !
 Zaklepal — jednou — dvakrát — klepá již
 po třetí —
- Tříkráte strážný ohlas s odpovědí letí,
 I mlčí — toť jediný znak ruchu neb žití,
 Jenž dřímaje tam čekal rytíře příbyti ;
1225. Ni chodu spěšných kroků — ni hluku, mlu-
 vení,

Ni světla — v temném — tichém — zamčeném stavení.

„O! jak tě sen jich tvrdý! netrplivost praví,
Žeť šavle jedním tnutím přes prah mně připraví“ —

Leč násilnou tu radu v úmyslu svém zvrátil,
Snad by nepokoj činil Jí a svůj by skrátil? 1230.
Raděj nechť v prsou jeho bouře ta se ztiší,
Jen nechť milenka hluku jejího neslyší!

Ještě klepal — však slaběj, nebt již v srdce nebe
Anjelské vešly city — zapomnění sebe;
Odešel krokem volným — však zas zastavuje 1235.
Častěji kroků svých, zda koho pozoruje?
Pozřel na měsíc plný, co jeho postavu
V obrovských, černých rysech vykreslil na
trávu —

Jak sladce a pokojně běh svůj jasný točí! —
Aj! vždyť na svoje slunce zvrácené má oči! 1240.
Uchýlil rytíř hlavu; zdá se, že z té tváři
Jakýsi uštěpačný úsměch temně září.

A takto v přemýšlení smutně hlavu kloní —
Uprostřed divných citů — nemysle než o ní.
Milost, zpomněnky, štěstí — všecko u neji- 1245.
stotě —

Bloudil okolo domu — spícího v temnotě,
 Jenž tichý, hluchý, mrtvý — poklad drahý
 městí,

Jak ty zakleté zámky arálských pověstí.

Však což to? již úplně vši naději tratě,

1250. Uslyšel ruch posléze — tam v noční ko-
 mnatě

Zří otevřené okno — a lehká zaslona,

Co tam nočním tulačům na stráž zavěšena —

Od nasmělého vánku lehce se nadýmá,

Z pokoje jej vyhání, a pak zase vnímá.

1255. O! jakáž to slast z očí Vácslavových září,

Nebť všecky lesky štěstí utkvěly na tváři!

Jak tu myšlénkám mocným postavit se sporem,

Tuž třeba býti eností — neb kamení vzorem;

Nebylt jedním, ni druhým — uměl válčit v
 boji, —

1260. Kochat — být věrným — vděčným — jižť
 Vácslav v pokoji!

XVI.

Na loži neustlaném, v smutečném oděvu,

Tam možná spatřit spící, rozloženou děvu;

A však snu hlubokého Pohodlí nepěstí,
 A jakby náhle přešly násilné bolesti
 Ještě na tváři její trpění utkvělo, 1265.

Ač pokojné, bez hnutí, tuhé její tělo :
 Její kadeře dlouhé splývaly v neladě,
 Ne v takém. v jaký Milost spící vnady klade,
 I smutně se nadula — vysílením tlustá,
 Jak by naříkat chtěla, jen že její usta 1270.

Zavřela vlada jiná : bledé luny záře,
 Co kmitajíc na její smutné padá tváře,
 Tak divou tklivost lila v přimhouřené oči,
 Jak zírání upír strašný, když milence zočí.
 Tot mladá, sličná Marie — rytíř před ní 1275.
 stojí —

Přines' jí zemské štěstí — i čehož se bojí?
 To mladá, sličná Marie? — o! jak se změ-
 nila!

Či snad již na smrt chorá, příliš se trápila?
 A však nedlouho Vácslav stál v tom podivení,
 Brzy se v něm duch opřel svého těla chvění. 1280.

Kloní se k jejím lícím, bledá ústa líbá —
 A pak slast srdce svého rozkošně v ně vlívá.
 „O! ty má Marie! ty jsi chladná — bez mlu-
 vení —

„A pro nás již jest štěstí!“ — Ohlas mluví:
není!

1285. „Marie, milená Marie! v boji mně viděli —
„Otec mně s tebou spojí!“ — Ohlas mluví: dělí
Znovu ji hladí — budí — oddychá milostí,
Aby se potěšila jeho přítomností;
Tu náhle hlava její na prsa mu klesne,

1290. Až zbroj mu ocelová pádem tím zachřestne.
I křičel — hledal pomoc — pustý dům pře-
bíhal —

Však jenom prázdný ohlas po něm se roz-
khal!

Vrací se — našel čáku — snad že se pro-
budí,

Když povětrí nečerstvé z pokoje vypudí?

1295. A však ramenem silným vzhůru ji povznesa
Vidí, jak šíje bílá opět dolů klesá;

Však ne s tou půvabností, jakož to činila,

Když k ústům milencovým hlavu svou klonila.

Bezvládné ruce, hlava, zrak v sloup obrácený,

1300. Činí z ní předmět strašný — jemu draho-
cenný.

„Oj vody! vody!“ volal pronikavým vřeskem,
Budovy pevné dvěře vymačujíc s třeskem.

XVII.

Ve křoví hustém, zdá se, lehký ruch po-
vstává —

Rozprostírá se listí, a jakás postava 1305.

Vystrkuje z něj hlavu, pak i celé tělo; —

Tu vyšlo pacholátko, jenž skrytě sedělo

Ve houští, a ve srdci žalostně upělo; —

To zrakem rozčileným na rytíře zhlíží,

A pak se k rytířovi dál a dále blíží.

Zda strachy, neb kouzly v houští tom se 1310.

skrylo

Nevím — však přijdouc k němu takto pro-
mluvilo :

„Nechtěj, rytíři statný, s bolným srdcem vody,

„Nebť právě teď v ní zhasl blesk krásné pří-
rody ;

„To ty ošklivé masky ve své kratochvíli

„Zde v rybníce tu krásnou pannu utopily, 1315.

„A kdo jen jednou opustil lidí,

„Nikdy již více jich neuvidí.

„Veškera čeleď — panny, panoši a dráby *)

„Vyběhli jich stopovat — pro kněze, pro báby.

1320. „A dům nyní v tichosti — než však zoře
 vyjde,
 „Vřeštíc — kadic — zpívajíc — služba
 Smrti přijde,
 „A kdo se jim jednou dostane,
 „Povždy již u nich zůstane.
 „Povždy — o! smutný zvuku, zvláště když
 přísným losem
1325. „Těžké ztráty a žalu staneš se ohlasem!
 „V milosti i přátelství, v každé žití době,
 „Tak často opáčený, a pravdivý — v hrobě,
 „Nebť kdo jen jednou opustil lidí,
 „Více již nikdy jich neuvidí.“ —
1330. I vztýčivši pachole své maličké tělo,
 Nebť rytířovi k uchu dostati se chtělo,
 Šeptá, šeptá povídku — a rytíře zraky
 Zatemňují vždy černé — černější oblaky;
 A pak náhle zoufalství z skabonělých tváří
1335. Pohrdáním a hněvem jak blesk hromu září:
 Až v něm povstala posléz Zasmušilost diká,
 Co zírá v jeden předmět — v rakev proti-
 vníka,
 Rve nejsvětější pouta v ohni svého pekla,

Když i v nejbližším srdci jedu se dotekla!
 Až v něm posléz povstala lítá chtivost ona, 1340.
 Krvi — křiku — plamenu zkaženého lona,
 Co domácího sporu pochodeň rozhárá,
 A ve svém vlastním hnízdě — zradu zradou
 kárá!

Však jestli také byly největší v něm muky,
 Nejvyšší slasti konec z požehnání ruky — 1345.
 O! jak s bezcitnou pomstou, co jím zmítá divě,
 Zoufalost a hryzota pojí se strašlivě!
 A všecky bole spolu, v osloupělém oku
 Myšlénka jeví strašná — Nezměnnost Výroku.
 Méň' od hadů hryzená strašná v svém neštěstí — 1350.
 Vzor nejkrutších muk — socha Laokona jesti! —

VIII.

A takto Vácslav všeho na světě pozbývá,
 Cnost, štěstí, úctu k lidem ze srdce vyrývá;
 Onť již své milé nikdy nezbudí z poklidu,
 V níž soustředit se měly cnosti všeho lidu, 1355.
 Jenž cností svých anjelských bohatstvím a září
 Zakrýti měla prázdnot srdcí — faleš tváří;
 A tak zůstal sám Vácslav na dráze pozemní,

- O! jakž zmizení Marie dráhu tu zatemní!
1360. On při mrtvole dlouho stál v němé žalobě —
 Jako kamenná socha při milenky hrobě;
 Nebť hrůza lité zloby — vzhled jejího skutku
 Vyhnaly z duše jeho rozčilení smutku;
 Jen ta myšlénka trapná nedá mu poklidu:
1365. „Ach! proč zůstavil samu — proč důvěřil lidu!“
 A když ve tváři její vidět se mu zdálo,
 Co tam po boji s Smrtí bylo pozůstalo —
 První — poslední pohled — a to s tím vý-
 razem,
 Že štěstí jich, a sebe — zhubil jedním rázem:
1370. Tuď teprv duše jeho v život probuzena —
 Tvář zakryl v obě ruce — i plakal jak žena!
 Leč nedlouho — jižť srdce bodnuté v svém
 středu,
 Jedním se okamžikem pokazilo v jedu;
1375. Jižť v duši dřív povzneslé heslo jest napsáno,
 Co vyhnancům své mysli v hanbu jest vydáno:
 Zda bujnému mládenci zem již nudy plodí?
 Ach! ptej se raděj' — k čemu dobrota se
 hodí?
 Kde co jest šlechetného — chvíli jen zů-
 stane —

Kde smrt rodičů — dětí kořistí se stane —
 Kde v domnělé tklivosti chlubná láska lidí 1380.
 Z nehod se bližních těší — štěstí jim závidí —
 Kde pole vyšších tužeb vždy plodné nebývá,
 Nebť v krásné roucho Cnosti zloba se ukrývá —
 Kde pouze slast jest jedna — v vzájemné
 radosti
 Věrných a čistých srdcí uložit své kosti. 1385.

XIX.

V tom temném lidských citů, zádumčivém lese,
 Čas poznenáhla jedněm ulehčení nese;
 Ztrácejí list po listě, až v pozdní jeseni,
 Jak staré, hluché duby stojí obnaženi.
 Druhými s třeskem, hřmotem divoké mocnosti 1390.
 Zmítají v víru strastí — ukryté tajností.
 I zas přijde pohoda — a časem se zdává,
 Že veselší zelenost po bouři nastává —
 Však kdo pohlédne blíže, ač pozor jednaký,
 Nalezne černé uvnitř spáleniny znaky: 1395.
 Když v poraženém stromě vichr plamen zžárí,
 Kdož požár ode hromu hasit se odváží?
 A takto bujně křoví zničení roznese

V tom temném lidských citů, zádumčivém
lese. —

1400. Co Vácslav sobě v žití může přislibovat,
Tot těžko vysvětliti — strašno prorokovat;
Na jeho srdci temná, krvavá zaslona,
Dost — čemuž ji odkrývat z raněného lona?
On všecko již byl ztratil — a leda to získá
1405. Že ne čas, ale plamen zničí v něm zvaliska.
Po krátkém zamyšlení, koře se před Bohem,
Se svým přítelem malým aneb s novým vrahem,
Umrlé tělo nazpět vnesli do světnice,
A zaroseným očím svítil lesk měsíce.
1410. Tam Vácslav naposledy slouží své milosti,
A s čilým účastenstvím bezvládné skromnosti
Jí oudy, vlasy, roucho v pořádek ukládá,
Nebť i po smrti zloba zvědavá se vkrádá.
Tu — s teskným pohlednutím na smrt obli-
čeje,
1415. V němž žalost rozloučení, a však i naděje
Brzkého poloučení — s úvahou zoufání,
Co každý rys neštěstí do paměti vhání —
Tuť on dobyvší meče, jenž zablesk', a v tětí
Přísným bude, a v trupu ostane objetí,

Vyšel — i hned zmizely z tváře všecky bole; 1420
 Na kůň skočil — a za ním usedlo pachole.
 Však kdo byl onen člověk s dětským ještě
 tělem ?

Zda Duchem jeho losu ? Satanem ? Anjelem ?
 Či schvalně muky dráždí, neb s ním smutek
 dělí ?

Nevím — objal rytíře — cválem odletěli. 1425.

XX.

Na ukrajinské církvi *) skví se troje věží,
 A ukrajinské baby modlit se tam běží:
 Sezvání ďák *) do církve — na zisk přemý-
 šleje,
 A lid — nechat to pohřeb aneb křtiny —
 spěje.

U vnitř katafalk, rakev — rozstavené v řady 1430.
 Hoří ohromné svíce — černo, strašno všady.
 Číž to postava velká střed zvědavých lidí
 Na zemi leží křížem jak socha bez žití?
 Číž to se tam ve prachu koří hrud' rytířská,
 A s tou pokorou tichou, co sobě nestýská, 1435.
 Ač i největších strastí těžké nese břémě,

V své němé pobožnosti pohlíží do země?
 Bledý, jak lesk od hromnic, co mu ve tvář
 vbíhá,

Smutný, jak zpěv pohřební, co se tam rozlívá,
 1440. Z pozemního snížení, kam ho tlačí víra,

Jak svatojanský červík zrak jeho pozírá. —

Ach! to pana Mečníka sivá, nuzná hlava;

Nedávno choti ztratil — teď dceř pochovává.

Na to kolébku chystal, by v hrob položili,

1445. K tomu jí kmenty vozil, by z nich rubáš šili

I divno — tak bez citu zdál se při tom býti,

Jak by již duše byla s dcerou v onom žití,

A takým byl i potom — nic si nestěžoval,

Nikomu žalu svého slovy nezvěřoval.

1450. Ni slzí v pyšném zraku neviděti znaky,

Měň' s lidmi, více s Bohem — ostatně — je-
 dnaký.

On denně vždy po tajmu vyšel v jednu dobu,

Než však vydáno heslo, zas přicházel domů.

Jednou — již půlnoc přešla — Mečník se ne-
 vrací;

1455. A když vidoucí Bdčlost již naději ztrácí —

Když divě znějí trouby — a ze snu v té noci

Vyrazili rytíři k pomstě neb pomoci —

Našli jej na hřbitově, jak tam u mohyly
 Své dcéry i manželky kleče hlavu chýlí;
 Ta sama v ústech sladkost, na čele zkušenost,
 Ta sama bledost tváří, ale v očích skvělost. 1460.
 Čapka, kníry, pro Polsku v postrach nepřítelé,
 I župan tentýž černý, jen že když svízele
 Ohlas z váleční trouby přicházel daleký,
 Neuchopil se šavle — spalt již — spalt na 1465.
 věky.

A ticho — kde tré mohyl ve smutné dru-
 žině;
 I pusto — smutno — teskno — v bujně
 Ukrajině!

Poznámání.

Verš 31. Již minul kozák bezdno, hluboké úvaly. — Na Rusi téměř v každé vesnici nacházejí se zřídla neb studně, které se vůbec za tak hluboké považují, že jim dno chybí. Za to však každá z těchto propastí oslavena jest nějakou neobyčejnou pověstí, a někdy i duchové ji střeží.

V. 120. Husarská křídla šumí — chtějíce letět v boje. — Husaři polští mívali obyčejně jakožto okrasu na plecích připevněna ocelová křídla, odtud tedy vzal Malčevský pěkný tento obraz.

V. 156. Ten úsměv, v němž snad aspoň část slasti se jeví, s níž vyvolenci slyší Cherubínův zpěvy. — Výraz radostného vytržení, který proto snad na krásné tváři tak zajímá, že ještě něco krásnějšího zvěstuje, nelze nikterak

vypsati, a pouze štětec Rafaelův na obraze sv. Cecilie, uměl jej v celém kouzlu napodobit. Na jakýž se nikdo, leč v obraznosti, nepatřil Sv. Cecilie, milovnice hudby, vyobrazena jest na tom obraze prostřed nástrojů hudebních, v době, an jí dochází ohlas anjelské harmonie, i není slov, jimiž by lze bylo vypsati cit, jakýmž zaujata jest tvářnost její: zdát se, že její duše se rozplývá a s každým z těch líbezných zvuků snoubí, an zatím půvabná skromnost myšlenky v ní vzbuzuje, žeť nehodna štěstí tak nevýslovného, a uprostřed rozkoší, jichž srdce její neznalo, vkrádá se smutek, že hudba pozemská více jí těšiti nebude. Největší prostota panuje v celé osnově toho obrazu, sama tvář sv. Cecilie méně jest krásná, nežli tváře ženské na jiných obrazech toho malíře, jen myšlenka genia září od věkův na tom skvostném plátně a vábí k sobě půvabem neodolatelným. Obraz ten nachází se v Bologni, a od znalců čítá se do řady nejvýtečnějších prací Rafaelových, a co se týče básnického dojmu, a jak prý na Malčevského

působil, zdá se mu býti nejkrásnější, jakýš kdy malířstvo utvořilo.

V. 218. Podobna jsouc k ovoci umrlého moře. — Mnoho krásných porovnání lze čísti v básnicích anglických s tímto zvláštním ovocem, které prý roste u břehů jezera Asfaltes, známého pod jménem mrtvého moře.

V. 336. I kmitne mu před oči svčceným obrázkem. — Malčevskému se jednou podařilo viděti v tom ohledu zvláštní památku. Na turecké šavli, kdež byla podél ocele vyryta slova z alkoranu, nacházel se u rukojeti vyryt obraz Panny Marie s nápisem polským gotickými písmenami. Šavle ta náležela jednomu Angličanu, který k ní ve Vlaších přišel; dělalať tedy daleké a zajisté nejednou i krvavé cesty. Škoda jen, že v nápise nebylo ani roku, ani od koho dobytá byla.

V. 470. Naložte hojně stoly, nešetřte koření. — O chuti starých Poláků v kořených jídlech, možná čísti mnoho ve spise od Juliana Němceviče: *Pamiętniky o dawnéj Polsce.*

V. 697. V čas masopustní jezdívala u Poláků zvláště mladší šlechta na saních po zámčích a dvořích šlechtických v oděvu maškarním, kdežto všude s hostinností přijata bývala, a tyto zábavy nazývaly se „kuligy.“

V. 714. Pan mečník na Tatařích, t. j. na výpravě proti Tatarům.

V. 782. Frygy tolik co čarodějnice, kouzelnice.

V. 827. Šeregoví tolik co řadoví vojáci.

V. 829. A kdoby se měl báti tatarského tance. — „Od Tamerlana podaná pravidla zachovávali Tataři a ty nazývali staří Poláci tancem tatarským.“ Čacký o litevských a polských právech.

V. 873. Kde v prostřed hustých roští nedostihlé šlaky se matou na vše strany omylnými znaky. —

„Stepy tyto pokryty, jsou vysokou travou, i nelze přes ni jeti, by se nepošlapala; aby tedy se stopy nepoznaly, užívají Tataři následující lsti. Dejme tomu, že jest jich 400, tedy se dělí na čtyry části po 100, jedna část jde k západu, druhá k východu, třetí na poledne,

čtvrtá k půlnoci. Každá část, ušedši půldruhé míle, dělí se na čtyry části, postupuje dále a opět se dělí, tak posléze jich nezbyde než 10 neb 11 v houfci. Všickni jedou volným klu- sem; když jsou spozorováni, utíká každý hou- fec na svou stranu, a ubírajíce se takto trefně přes stepy docházejí určeného místa, že se ani nejlepší veslař svým kompasem lépe řídití ne- může. Pádící za nimi kozáci, přijdouce na labyrint pošlapaných od nich cest, nevědí kte- rou stranou za nimi uháněti“ Popsání polské Ukrajiny od Beauplana, v Pamiętnikách o da- wněj Polsce J. Němceviče, sv. III. str. 373.

V. 912. Zda struny tklivým duše napřá- hnutím pnuté v předtuše zavzněly, neštěstí rukou tknuté? —

„Meze našich duševních mohutností jsou bez pochyby nesmírně zouženy v poměru k nekonečnosti, která nás obkličuje; ale když to, co pochopiti nemůžeme, za nemožné uznáme, staneme se — pochopujíce tak těžko a málo — podobni k onomu skeptikovi, který proto pouze věřil, že žije, že se mohl v každé chvíli na- hmati. Nebudu zde rozbíratí — praví Malčev-

ský — k obraně těchto dvou veršů, jak to býti může, aby lidé předvíдали časem příští a vzdálené příhody, aneb zdali uskutečnění zvláště škodlivé nám předtuchy vlastně od důvěry v ni nepochází; nebudu uváděti známých příkladů z dávného a novějšího dějepisu: připomenut zde jen na zvláštní a blízký od nás případ. Slavný Tadeáš Čacký, na slovo vzatý pro svou nevšední učenost, vzáctnější ještě pro svou obětovnost ve prospěch obecný, nejednou se k svým přátelům vyjádřil, že důležitějších okolností svého života vždycky se napřed předtuchou dovídal, ano i jeho smrt předcházela divná výstraha. Několik dní před svou krátkou nemocí a smrtí ujišťoval domácích, když byl ve svých pokojích, že se mu zdálo, jakoby viděl umírajícího přítele a příbuzného generála Karvického, který jej k sobě volal. A jakž divně a strašně ukázala se pravda těch slov, an v několika dnech přišla zpráva o smrti generála Karvického, bydlicího na mnoho mil, a v brzce i Čacký odebral se za svým vyzývajícím ho přítelem. A však jakž věřiti podobným pověstem, a neukázati úsměchu na

tváři chladné rozvahy? Slušíť prositi fysikův a metafysikův o dovolení, k nimžto možná s Shakespearem zvolati: „Jsouť věci na zemi a v nebi, o kterých se nám ani nezdá v naší filosofii.“

V. 984. Bor v levo — potok v pravo — a oni v půlkole. — „Tataři rádi se potýkají v poli rovném, pluky své do kola shromáždívše, šikem zakřiveným, a při prvním setkání pouštějí tak husté střely, jako nejhustší krupobití“ Kronika Gwagnina, překlad polský od Paškovského.

V. 1004. Kruky = krkavci.

V. 1022. Mateřinky = mateřidoušky.

V. 1054. „Tataři střely své jedem ještěřčím napouštějí.“ Paškovského děje turecké.

V. 1079. Vyjevení mary = snu, marzyč = sníti.

V. Dráby, drab = pěší voják, viz slovník Lindeho.

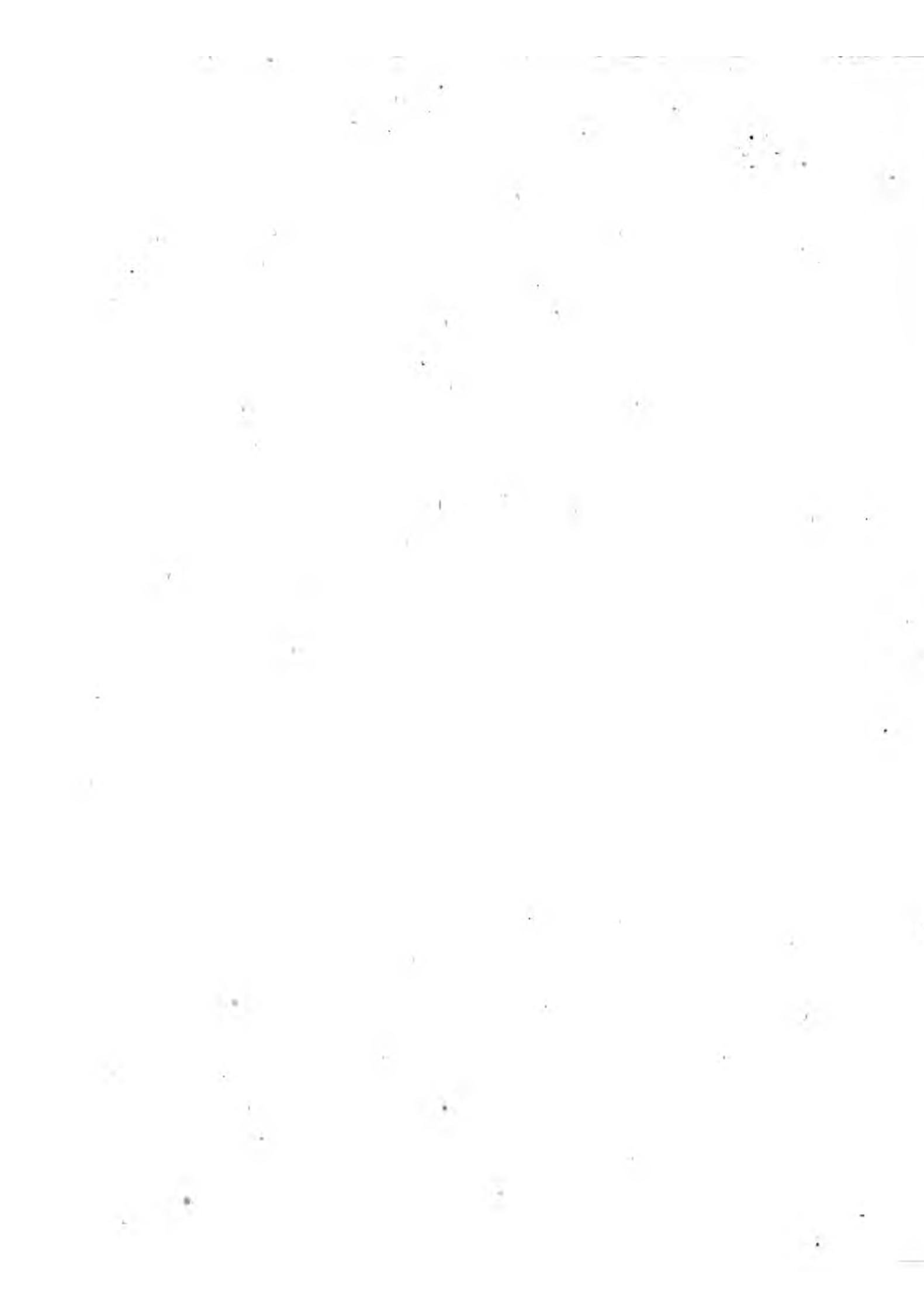
V. 1426. Církev = kostel obřadu řeckého.

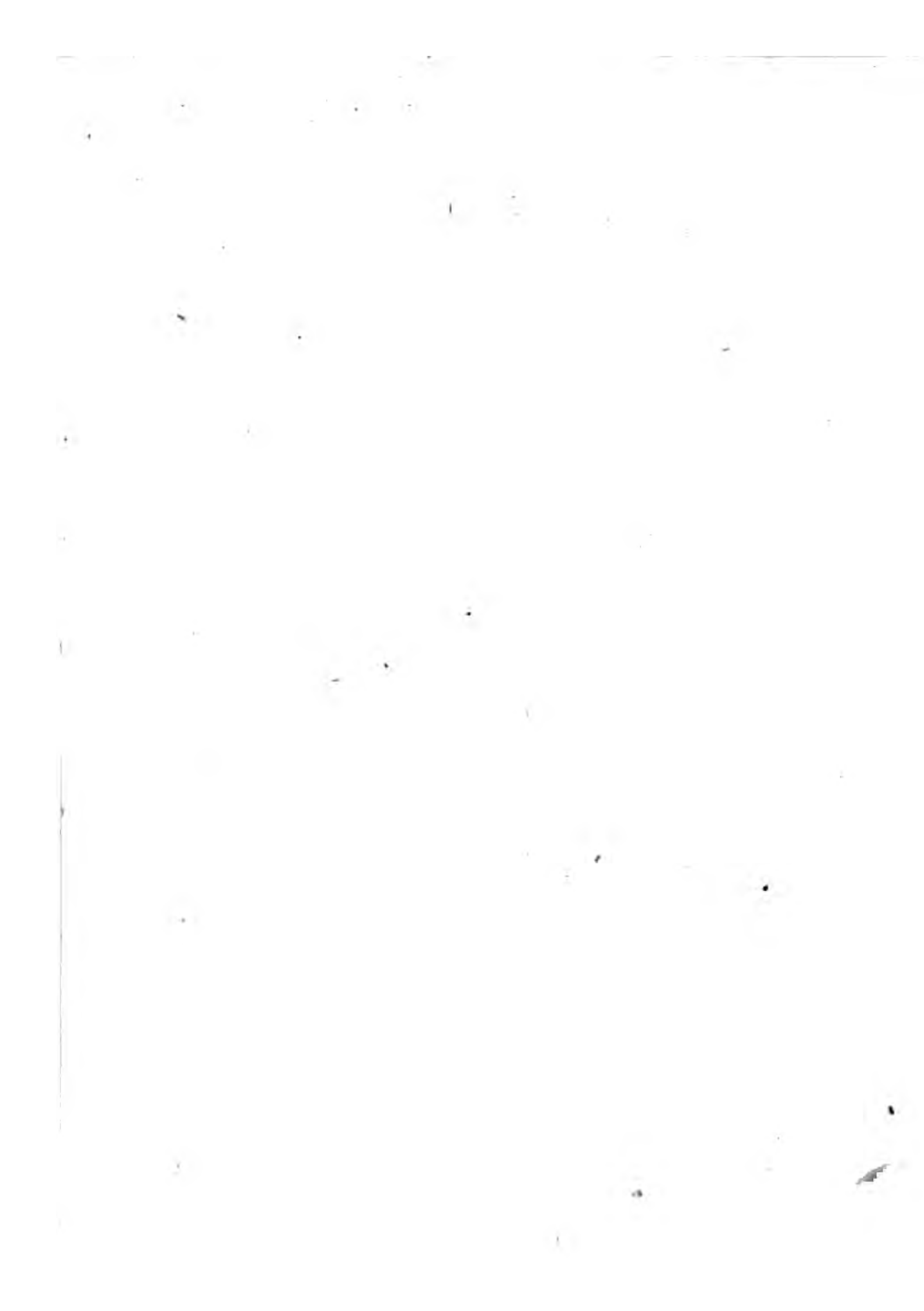
V. 1428. Ďák tolik co kostelník, jenž spolu zastává službu zpěváka v církvi.

Znamenítejší omyly tisku.

Na str.	VIII.	řádek	7.	má býti místo:	bedzce — będzie		
«	«	XX.	«	12. «	«	«	rásné — rázné
«	«	19.	«	11. «	«	«	kárabeli — karabeli
«	«	24.	«	11. «	«	«	náru — náruč
«	«	32.	«	15. «	«	«	XX — XIX.
«	«	44.	«	9. «	«	«	čepka — čapka
«	«	53.	«	11. «	«	«	duchi — duchi
«	«	54.	«	10. «	«	«	vzkřikla — vykřikla
«	«	70.	«	20. «	«	«	Zasmušilost — zasmušilost
«	«	71.	«	15. «	«	«	VIII — XVIII.
«	«	76.	«	14. «	«	«	nezvěřoval — nesvěřoval.

855606

